

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO - SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Monika Fridlová

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko - správní

**Analýza bankovního sektoru v hospodářství
Československa a České republiky**

Monika Fridlová

Bakalářská práce

2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika FRIDLOVÁ**
Osobní číslo: **E07792**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Analýza bankovního sektoru v hospodářství
Československa a České republiky**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměří na posouzení role bankovního sektoru na území bývalého Československa po roce 1945 a České republiky.

Práce bude obsahovat:

- vymezení základních pojmů
- analýza role bankovníctví v letech 1945-1989
- analýza role bankovníctví v letech 1990-2009
- závěry a doporučení

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

cca 30 stran

Forma zpracování bakalářské práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

JOHNSON, Hazel J. Financial institutions and markets. New York: McGraw-Hill, 1993. 560 s. ISBN 0-07-032639-8.

JONÁŠ, Jiří. Bankovní krize a ekonomická transformace. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1998. 107 s. ISBN 80-85943-70-0.

REVENDA, Zbyněk. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Vyd. 3. Praha: Management Press, 2000. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.

VENCOVSKÝ, František. Dějiny bankovníctví v českých zemích. Vyd. 1. Praha: Bankovní institut, a.s., 1999. 594 s. ISBN 80-7265-030-0.

VENCOVSKÝ, František. Vzestupy a propady československé koruny. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2003. 248 s. ISBN 80-245-0497-9

ŽÍDEK, Libor. Bankovní krize a ekonomická transformace. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006. 304 s. ISBN 80-7179-922-X.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Tomáš Lelek

Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce:

21. června 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 22. 4. 2011

Monika Fridlová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Tomášovi Lelkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a rady, které mi pomohly při zpracování mé bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou bankovního sektoru v hospodářství Československa a České republiky. První část je věnována vymezení základních pojmů týkajících se bankovníctví. Druhá část práce je zaměřena na posouzení role bankovního sektoru na území bývalého Československa po roce 1945, dále na budování českého bankovníctví po vzniku samostatné České republiky v roce 1993 a poslední část zhodnotí současný stav českého bankovníctví.

KLÍČOVÁ SLOVA

Banky, bankovní sektor, Česká národní banka, Česká republika, Evropská unie, komerční bankovníctví, privatizace

TITLE

Analysis of the Banking Sector in the Economy of the Czechoslovakia and the Czech Republic

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with analyzes of the Banking sector in the Economy of Czechoslovakia and the Czech Republic. The first part deals with the definition of basic terms related to banking. The second part is aimed at assessing the role of the banking sector in the former Czechoslovakia after 1945, further building on the Czech banking system after the establishment of the independent Czech Republic in 1993 and the final section will evaluate the current state of the Czech banking sector.

KEY WORDS

Banks, the banking sector, Czech National Bank, Czech Republic, European Union, commercial banking, privatization

Obsah

Úvod	9
1 Peníze	10
1.1 Formy a funkce peněz	10
2 Bankovní systém.....	12
2.1 Banka	12
2.2 Centrální banka	12
2.3 Bankovní systém v České republice	12
2.4 Česká národní banka (ČNB).....	13
2.4.1 Funkce ČNB.....	14
2.5 Obchodní banky v České republice	18
2.5.1 Funkce obchodních bank.....	18
2.5.2 Fond pojištění vkladů	19
3 Historický vývoj peněz a bankovníctví na území českého státu.....	20
3.1 Počátky vývoje peněz a bankovníctví na území českého státu	20
3.2 Československé bankovníctví v letech 1918 – 1939	21
3.2.1 Shrnutí meziválečného bankovníctví	24
3.3 Období druhé republiky 1938-1939.....	24
3.4 Protektorát Čechy a Morava 1939 -1945	24
4 Vývoj bankovníctví v letech 1945 – 1989.....	26
4.1 Komunistický režim v Československu	26
5 Bankovníctví v letech 1990 – 2009.....	30
5.1 Období 1990 – 1992	30
5.2 Období 1993 - 2003.....	33
5.3 Privatizace českého bankovního sektoru	36
5.4 Vstup České republiky do Evropské unie	38
5.4.1 Legislativní změny	39

5.4.2	Analýza vstupu České republiky do Evropské unie	41
5.4.3	Vývoj hypotečních úvěrů v České republice.....	43
5.4.4	Dopady finanční krize na bankovní systém České republiky.....	44
5.5	Současná situace v bankovní soustavě České republiky	45
6	Zhodnocení jednotlivých etap bankovníctví	48
	Závěr.....	53
	Seznam použité literatury	55
	Seznam příloh.....	59

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: 5 Kč – Pětikorunová mince České republiky	11
Obrázek č. 2: 1000 Kč – Tisícikorunová bankovka České republiky (rok 2008)	11
Obrázek č. 3: Uspořádání bankovního systému Československa.....	28
Obrázek č. 4: Vývoj hypotečních úvěrů poskytnutých občanům	44
Obrázek č. 5: Počet nově uzavřených smmluv o stavebním spoření.....	47
Obrázek č. 6: Přijetí eura mezi občany ČR	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Komerční akciové banky v českých zemích v roce 1922.....	22
Tabulka č. 2: Celkové škody Protektorátu.....	25
Tabulka č. 3: Vývoj komerčního bankovníctví 1990 – 1992	32
Tabulka č. 4: Vývoj bankovního sektoru v Konsolidačním programu II.....	35
Tabulka č. 5: Privatizace bank v českém bankovním sektoru	37
Tabulka č. 6: Silné a slabé stránky české ekonomiky	45
Tabulka č. 7: Vývoj stavebního spoření v České republice	47

Úvod

Bankovníctví je považováno za nejdůležitější prvek v ekonomice každého státu světa. Když by ve vyspělém hospodářství neexistovaly banky, tak by tu nebyly peníze ani obchody s nimi spojené. Sektor bankovníctví je úzce spjat s pojmem obchod. První instituce, která připomínala podobou banku, vznikla již ve 12. století v Itálii. Pojem banka vychází z italského slova „banco“, které znamená lavice či stůl, na kterém bankéř (vlastník této lavice) prováděl směnárenské operace.

Banky jako instituce se velmi rozvíjí jak z pohledu struktury složení banky, tak i z rozšiřování nabízených produktů či služeb klientům. Tento vývoj u bank je dán rozšiřujícími požadavky klientů, ale také konkurenčním prostředím mezi bankami. Na současném bankovním poli v České republice se pohybuje zhruba 40 obchodních bank. Každá banka se snaží přijít s nejdokonalejší nabídkou pro zákazníky, aby uspokojila jejich potřebu a získala si jejich důvěru (v podobě využívání jejich služeb).

Hlavním důvodem pro zvolení tématu této bakalářské práce byl vlastní zájem o tuto problematiku. Zajímá mě, jak se postupem let měnil bankovní systém na území bývalého Československa a jaký měl následek vznik České republiky v roce 1993 na bankovní soustavu.

Cílem mé bakalářské práce „Analýza bankovního sektoru v hospodářství Československa a České republiky“ je posouzení role bankovního sektoru na území bývalého Československa po roce 1945 a dále na území České republiky po roce 1993.

První část mé bakalářské práce bude zaměřena na vymezení základních pojmů týkajících se bankovníctví. Nejdříve budou určeny, co jsou to peníze a jejich formy, postavení centrální banky a obchodních bank v bankovním systému, právní legislativu českého bankovníctví, vznik České národní banky a její funkce a na závěr stručně o obchodních bankách a jejich členění.

V druhé části bakalářské práce bude provedena ekonomická analýza bankovního sektoru na území bývalého Československa a posléze také od vzniku České republiky. V úvodu této praktické části bude shrnut počáteční historický vývoj peněz a bankovníctví na území českého státu před rokem 1945, další část bude věnována analýze role bankovníctví v letech 1945 – 1989 a poslední část bude popisovat bankovníctví v letech 1990 – 2009.

1 Peníze

Peníze jsou cokoli, co jsou lidé ochotni přijmout výměnou za zboží či služby.

„Za peníze se dá obecně považovat jakýkoliv běžný prostředek směny či placení“ [18].

„Mezi vlastnosti peněz patří, aby byly snadno přenositelné, dělitelné, trvanlivé, měly stabilní hodnotu a měly by obsahovat kvalitní ochranné prvky proti padělání.

Aby peníze mohly zabezpečovat funkci prostředku směny, požaduje se, aby byly přenositelné, dělitelné a trvanlivé“ [11, 7s.].

V minulosti za peníze sloužilo i koření, plátno, tabák, sůl, drahé kovy (velkou roli tu hrálo zlato). Postupem času se peníze vyvinuly do papírových bankovek a mincí.

1.1 Formy a funkce peněz

Formy peněz:

Hotovostní peníze – jsou to bankovky, mince a státočky. Bankovky a mince vydává emisní banka. Státočky jsou papírové peníze, které vydává stát.

Bezhotovostní peníze – neboli depozita. Bezhotovostní peníze jsou uloženy na účtech u bank jako netermínované vklady.

Funkce peněz:

- prostředek směny,
- míra hodnot,
- měřítko cen,
- uchovatel hodnot,
- mezinárodní platidlo – peníze slouží při platbách v zahraničí.

Numismatika je historická věda zabývající se sběratelstvím mincí, bankovek, medailí a vším, co s tímto oborem souvisí.

- **Mince** – jsou vyráběny z kovu. Mince jsou vyráběny na státní zakázku na rozdíl od medailí. Mince mají přesně stanovenou váhu, velikost, složení, tvar, obrazec a nápis. Mince mají dvě strany. Přední strana se nazývá líc. Zadní strana se nazývá rub.

Obrázek č. 1: 5 Kč – Pětikorunová mince České republiky

Zdroj: www.cnb.cz

Na lící straně je český lev a na rubové straně je zobrazeno velké hodnotové číslo na pozadí stylizovaného Karlova mostu hladinou s hladinou Vltavy; lipový lístek na mostě symbolizuje jednu z mostních věží.

- **Bankovky** – papírové peníze, které se začaly používat kolem 19. století. Bankovky by měly obsahovat kvalitní ochranné prvky, které je chrání před paděláním.

Ochranné prvky proti paděláním bankovek:

1. lokální stupňový vodoznak,
2. ochranný okénkový proužek s mikrotextem „ČNB 1000 Kč“,
3. ochranná vlákna,
4. soutisková značka v podobě písmen „ČR“,
5. skrytý obrazec „1000“,
6. opticky proměnlivá barva,
7. iridiscenční pruh,
8. mikrotexty.

Obrázek č. 2: 1000 Kč – Tisícikorunová bankovka České republiky (rok 2008)

Zdroj: www.cnb.cz

2 Bankovní systém

Bankovní systém je souhrn všech bank i poboček zahraničních bank v daném státě a uspořádané vztahy mezi nimi.

„Do bankovního systému patří i specializované bankovní instituce, např. stavební spořitelny“ [11, 13s.].

„Z hlediska uspořádání může být v historickém přístupu vyčleněn systém jednostupňového a dvoustupňového bankovníctví. Jednostupňový bankovní systém je historicky starší podobou uspořádání před vyčleněním centrální banky. Formulují jej jednotlivé komerční banky působící na stejné úrovni. Dvoustupňový systém, jehož jednu úroveň tvoří centrální banka, druhou pak sféra klientsky orientovaných bank“ [7, 31s.].

2.1 Banka

Banka je organizace, která je specializovaná na obchodování s penězi a má povolení provádět bankovní operace. Mezi bankovní operace patří poskytování úvěrů, přijímání vkladů a provádění další bankovních služeb.

„Banka je organizace, která má licenci k provádění bankovních operací“ [11, 13s.].

2.2 Centrální banka

Centrální bankou se rozumí nejdůležitější finanční instituce země, která provádí měnovou politiku, vydává a reguluje množství peněz v oběhu, provádí bankovní dohled, řídí platební styk a peněžní oběh a také provádí finanční transakce ústřední vlády [1, 173s.].

2.3 Bankovní systém v České republice

Současný bankovní systém v České republice je dvoustupňový. Skládá se z centrální banky, která tu je zastoupená Českou národní bankou, a dále veškerými obchodními bankami.

„Banka je podle zákona o bankách č. 21/1992 Sb. právnická osoba se sídlem v České republice, založená jako akciová společnost nebo státní peněžní ústav, která přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry a je k výkonu těchto činností vybavena povolením (licencí) od České národní banky“ [7, 26s.].

Podmínky udělení licence Českou národní bankou:

- základní kapitál v minimální výši 500 mil. Kč,

- kvalitní obchodní záměr na 3 roky dopředu,
- schopné vedení (odborná způsobilost managementu),
- další technické a organizační předpoklady.

Bankovní systém státu je upraven legislativou příslušného státu. Legislativní rámec bankovního systému v České republice je upraven zejména těmito právními normami:

- **Ústava České republiky** – zde je zakotvena existence České národní banky, jako centrální banky,
- **zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance**, v planém znění – stanovuje hlavní cíle centrální banky,
- **zákon č. 21/1992 Sb., o bankách**, v planém znění – upravuje pojem banka a činnosti bank jako zvláštních podnikatelských subjektů,
- další právní normy- **zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník**, v platném znění. **Zákon č. 47/1992 Sb., občanský zákoník**, v platném znění. **Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech**, v platném znění. **Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech**, v platném znění. **Zákon č. 191/1953 Sb., směnečný a šekový**, v platném znění. **Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření**, v platném znění, atd.

Bankovní systém v České republice, jak bylo zmíněno výše, je dvoustupňový.

- První stupeň je tvořen centrální bankou. Funkci centrální banky v České republice plní Česká národní banka sídlící v Praze.
- Druhý stupeň je tvořen obchodními bankami na území České republiky. Funkci obchodních bank plní Komerční banka, Česká spořitelna, Československá obchodní banka a další.

2.4 Česká národní banka (ČNB)

Česká národní banka je centrální bankou České republiky. Její existence jako centrální banky je zakotvena v Ústavě České republiky a její postavení a činnost upravuje zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. ČNB je právnickou osobou, která zastává funkci veřejnoprávního subjektu, který se nezapisuje do obchodního rejstříku.

„Hlavním cílem a posláním ČNB je péče o cenovou (měnovou) stabilitu“ [11, 18s.]. Tento cíl je zakotven v článku 98 Ústavy České republiky a v zákoně č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

ČNB má ústředí v Praze a další pobočky v sedmi regionálních městech, které se nacházejí v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě.

Nejvyšším orgánem ČNB je sedmičlenná bankovní rada. V čele bankovní rady stojí guvernér, 2 viceguvernéři a další 4 členové bankovní rady. Bankovní radu jmenuje a odvolává prezident republiky. Funkční období jmenovaných členů bankovní rady trvá 6 let. Guvernér ČNB zastupuje Českou republiku, řídí jednání bankovní rady a jedná za ČNB navenek. Má povinnost dvakrát ročně podávat Poslanecké sněmovně a Parlamentu ČR zprávu o měnovém vývoji a taktéž informovat veřejnost.

„Bankovní rada určuje měnovou politiku a nástroje pro její uskutečňování a rozhoduje o zásadních měnově politických opatření ČNB“ [11, 19s.]. Bankovní rada určuje a provádí měnovou politiku a nástroje pro její uskutečňování a rozhoduje o zásadách měnově politických opatření České národní banky a opatřeních v oblasti dohledu nad finančním trhem.

„Bankovní rada dále zejména:

- stanoví zásady činnosti a obchodů ČNB,
- schvaluje rozpočet ČNB,
- stanoví organizační uspořádání a působnost organizačních jednotek ČNB,
- stanoví druhy fondů České národní banky, jejich výši a použití,
- vykonává práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům ČNB (těmito úkony může pověřit jiné osoby z řad zaměstnanců),
- uděluje souhlas k podnikatelské činnosti zaměstnanců ČNB,
- stanoví mzdové a další požitky guvernéra“ [11, 19s.].

2.4.1 Funkce ČNB

„Hlavním cílem a posláním ČNB je péče o cenovou (měnovou) stabilitu. ČNB podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu“ [11, 18s.].

- určuje a provádí měnovou politiku,
- vydává bankovky a mince,
- řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank,

- provádí bankovní dohled,
- ostatní činnosti (banka bank, banka státu).

Měnová politika státu

Měnová politika je soubor opatření, s kterými stát ovlivňuje množství peněz v ekonomice (ovlivňuje nabídku peněz).

Množství peněz ovlivňuje jak hospodářský růst, zaměstnanost, inflaci tak i platební styk (bilanci) se zahraničím.

Množství peněz přímo souvisí s výší agregátní poptávky. Agregátní poptávka jsou celkové výdaje v ekonomice za dané období - výdaje domácností, podniků, vlády.

- Zvýší – li se množství peněz v ekonomice, zvýší se agregátní poptávky, stimuluje se hospodářský růst, zvýší se zaměstnanost, ale zvýší se i riziko inflace.
- Sníží – li se množství peněz v ekonomice, bude nižší poptávka po zboží, nižší hospodářský růst, sníží se i zaměstnanost (zvýší se nezaměstnanost), ale bude nízká inflace.

Základním cílem měnové politiky je udržet cenovou stabilitu, aby nedocházelo k inflaci. ČNB k plnění tohoto úkolu využívá cílování inflace

Nástroje měnové politiky:

- povinné minimální rezervy,
- základní úrokové sazby,
- operace na volném trhu,
- ostatní nástroje.

Povinné minimální rezervy

„Každá banka musí držet určité procento z depozit jako rezervu na účtu u ČNB“ [11, 22s.].

Tyto peníze uložené na těchto účtech nebývají úročeny.

Pokud ČNB zvýší povinné minimální rezervy, obchodní banky budou mít méně peněz (např. na poskytování úvěrů). Nebo ČNB sníží povinné minimální rezervy, budou mít obchodní banky více peněz na své obchody, v důsledku tohoto se zvýší i množství peněz v ekonomice.

Jedná se o nástroj s dlouhodobým účinkem.

Základní úrokové sazby

Na trhu peněz platí zákon poptávky a nabídky. Zvýšením úrokové míry klesne poptávka po úvěrech, ale při snížení úrokové míry se zvýší poptávka po úvěrech. Cena za půjčení peněz (úvěr) je úrok.

Základní úroková sazba, za kterou ČNB půjčuje ostatním bankám peníze, se nazývá diskontní sazba. Zvýšením diskontní sazby ČNB, klesá zájem ostatních bank o úvěry. To má za následek snížení množství peněz v ekonomice. Naopak při snížení diskontní sazby ČNB, se zvýší zájem ostatních bank o úvěry a tím se zvýší i množství peněz v ekonomice. V konečném důsledku mají změny diskontní sazby vliv i na úvěry poskytované mezi ostatními bankami a klienty.

Operace na volném trhu

„Nákup a prodej cenných papírů (nejčastěji státních dluhopisů) centrální bankou přímo ovlivňuje nabídku peněz v ekonomice“ [11, 23s.].

ČNB využívá:

- přímý nákup a prodej cenných papírů,
- „repo obchody – prodej cenných papírů se zpětným nákupem. Dohoda mezi prodávajícím a kupujícím, kde se prodávající zavazuje nakoupit zpět cenné papíry za dohodnutou cenu a v dohodnutém termínu“ [11, 23s.].

Ostatní nástroje

„ČNB může stanovit:

- úvěrové limity – ČNB může ostatním bankám stanovit maximální rozsah poskytnutých úvěrů,
- ČNB může stanovit minimální úrokové sazby z vkladů přijímaných bankami,
- ČNB může stanovit maximální úrokové sazby z úvěrů poskytovaných bankami“ [11, 23s.].

Vydávání bankovek a mincí (emise bankovek a mincí)

Výhradní právo pro emisi hotovostních peněz na území České republiky má ČNB. Vydává mince, bankovky a pamětní mince.

Tato funkce je podepřena emisním monopolem, který je považován za důležitou charakteristiku centrální banky [10, 307s.].

Řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování mezi bankami

ČNB řídí hotovostní a bezhotovostní platební styk.

V roce 1992 zahájilo činnost zúčtovací centrum ČNB (clearingové centrum), které má za úkol uskutečňovat mezibankovní platební styk mezi bankami na území ČR. Každá banka má v zúčtovacím centru otevřen účet, na kterém má peníze pro krytí svých plateb nebo plateb svých klientů. Banky předávají zúčtovacímu centru data o platbách v elektronické formě. V zúčtovacím centru se provádí kontrola formální správnosti, úplnosti dat a kontrola krytí.

Provádí bankovní dohled

ČNB je zodpovědná za dohled nad finančním trhem České republiky (bankovní sektor, finanční trh, pojišťovnictví,...). ČNB stanovuje pravidla, která chrání stabilitu bankovního sektoru, kapitálového trhu, pojišťovnictví a penzijního připojištění. Systematicky reguluje, kontroluje, vyhodnocuje a popřípadě postihuje nedodržování stanovených pravidel.

Nástroje bankovního dohledu:

- ČNB uděluje bankovní licenci:
 - základní kapitál v minimální výši 500 mil. Kč,
 - kvalitní obchodní záměr na 3 roky dopředu,
 - schopné vedení (odborná způsobilost managementu),
 - další technické a organizační předpoklady.
- ČNB dohlíží na dodržování podmínek uvedených v bankovní licenci,
- ČNB vydává pravidla obezřetného podnikání,
- ČNB sleduje hospodaření bank a jejich finanční situaci,
- ČNB provádí kontroly v bankách.

V některých zemích je bankovním dohledem pověřena jiná instituce např. Ministerstvo financí.

Ostatní činnosti

- banka bank – ČNB se chová k bankám jako ke svým klientům. Poskytuje jim úvěry, zakládá účty, přijímá vklady, atd.
- banka státu – ČNB vede příjmové a výdajové účty státního rozpočtu.
- kurz české měny – ČNB upravuje kurz české měny k ostatním měnám.

2.5 Obchodní banky v České republice

„Banka je podle zákona o bankách č. 21/1992 Sb. právnická osoba se sídlem v České republice, založená jako akciová společnost nebo státní peněžní ústav, která přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry a je k výkonu těchto činností vybavena povolením (licencí) od České národní banky“ [7, 26s.].

Cílem obchodních bank je vytvořit zisk. Nejvyšším orgánem obchodní banky je valná hromada, činnost banky řídí představenstvo a kontrolu provádí dozorčí rada [12, 65s.].

2.5.1 Funkce obchodních bank

- depozitní funkce,
- úvěrová funkce,
- funkce zprostředkovatele plateb,
- další bankovní služby:
 - poskytování záruk,
 - směnářenská činnost,
 - poradenství,
 - domácí elektronické bankovníctví.

Depozitní funkce

Zákazníci opakovaně ukládají peníze do banky a opakovaně je vybírají.

Peníze ukládané na účet u banky se nazývají vklady neboli depozita.

Banky poskytují svým zákazníkům různorodé bankovní účty (studentské, podnikatelské, běžné, spořicí,...)

Rozeznávají se vklady:

- termínované vklady – jsou vázány na určitou dobu,
- netermínované vklady – jsou kdykoliv k dispozici,

Úvěrová funkce

Nejběžnější funkce banky.

„Úvěr je návratná forma poskytnutí peněžních prostředků za úrok“ [11, 34s.]. Úvěry se poskytují komukoliv (občanům, státu, podnikům, atd.).

Funkce zprostředkovatele plateb

Peníze slouží k platbám za zboží a služby.

Platíme buď hotově anebo bezhotovostně.

Výhody bezhotovostních plateb:

- rychlost,
- spolehlivost,
- bezpečnost.

Rozdělení obchodních bank

- Univerzální – mají plnou bankovní licenci (banka může provádět finanční činnosti bez omezení), poskytují všechny služby svým zákazníkům
- Specializované:
 - zákaznický – mají plnou bankovní licenci a poskytují služby určité skupině zákazníků,
 - teritoriálně – mají plnou bankovní licenci a poskytují služby jen na určitém území,
 - produktově – mají omezenou bankovní licenci (banka může nabízet zákazníkům jen některé služby nebo produkty), poskytují pouze vybrané služby [11, 33s.].

2.5.2 Fond pojištění vkladů

Slouží k vyplacení náhrad za vklady v případě platební neschopnosti.

Činnost fondu je zakotvena v zákoně o bankách č. 21/1992 Sb.

Zdroje fondu jsou:

- příspěvky od jednotlivých bank – stanoveny procentem z vkladů banky, které jsou pojištěny za předcházející období,
- příspěvky od jiných finančních institucí – stanoveny stejným procentem,
- investování peněz fondu.

Náhrada z fondu: vkladatel dostane od 1. ledna 2011 100% ze svého vkladu u příslušné banky, maximálně do výše 100 000 EUR. Předtím byl tento limit stanoven do výše 50 000 EUR.

„U fondu pojištění vkladů je pojištěno 17 bank, 5 stavebních spořitelů a 15 družstevních záložen“ [21.].

3 Historický vývoj peněz a bankovníctví na území českého státu

Nejprve bude poskytnut menší nástin počátečního vývoje peněz a bankovníctví na území českých zemí před rokem 1945.

3.1 Počátky vývoje peněz a bankovníctví na území českého státu

Mezi první české peníze, které byly raženy v Čechách v 2. polovině 10. století, byly stříbrné denáry Boleslava I. Tyto peníze byly používány většinou pro dálkový obchod. V polovině 11. století Břetislav I. provedl první mincovní reformu českého denáru. V roce 1210 za vlády Přemysla Otakara I. proběhla další významná mincovní reforma, která měla za následek vznik nového typu mince - brakteát. Z hlediska technického byly brakteáty nevyhovující pro potřeby dálkového obchodu, a proto byly roku 1300 za vlády Václava II. nahrazeny grošovou měnou. Tyto nové mince byly raženy z kutnohorského stříbra v Kutné Hoře.

Za vlády Marie Terezie byly na území českých zemích poprvé zavedeny papírové peníze – bankocetle. Roku 1751 začal na území Moravy fungovat malý obchodní dům, který byl spojen i s komoditní burzou určenou pro zdejší textilní manufaktury.

České území bylo součástí habsburské monarchie. Na jejím území byla založena roku 1816 první centrální banka - Privilegovaná rakouská národní banka, která získala emisní monopol na území Rakouska [6, 23s.]. První pobočka této banky byla zřízena až roku 1847 v Praze a o pár let později byly zřízeny další pobočky také v Brně, Olomouci a v Opavě. Z nejistoty v politických poměrech u většiny lidí poklesla důvěra o papírové mince. V roce 1856 byla zavedena nová měnová soustava a také byla zrušena poslední mincovna na našem území.

V roce 1868 vznikla česká obchodní akciová banka – Živnostenská banka pro Čechy a Moravu. Jednalo se o nejvýznamnější banku nejen z důvodu hospodářského rozvoje českého území, ale také i z formování české bankovní kultury.

Podle rakouského vzoru vznikla roku 1890 Zemská banka království Českého. Později byly založeny i zemské banky na území Moravy a Slezska. Dalo by se říct, že zemská

banka byla jakousi ústřední bankou celé úvěrové soustavy v českých zemích. V roce 1892 byla zavedena zlatá korunová měna.

V Rakousku vzrostl počet akciových bank v období 1900 – 1913 z 39 na 73 a i jejich základní kapitál rostl. Na území českých zemí bylo v roce 1900 11 bank z toho 4 české (Živnostenská banka založena roku 1868, dále vznikl Záložní úvěrní ústav v Hradci Králové, roku 1870 vznikla Úvěrní banka v Kolíně, která byla na konci století přemístěna do Prahy a přejmenována na Pražskou úvěrní banku a poslední zbývající byla Česká průmyslová banka). V roce 1913 již na našem území bylo 27 bank a z toho 13 českých (výše jmenované 4 české banky a dále sídlící banky v Praze Sporobanka, Česká banka, Pozemková banka, Pivovarská banka, Banka Bohemia a Agrární banka, sídlící v Brně Moravská agrární a průmyslová banka, Moravsko-slezská banka).

3.2 Československé bankovníctví v letech 1918 – 1939

Československá republika vzniká 28. 10. 1918 a od tohoto okamžiku se formuje její právní a správní systém [3, 33s.]. Po vzniku samostatného Československa zde byly příznivé podmínky pro oživení zájmů o podnikání a o nejrůznější investorské aktivity. To se odrazilo i do komerčního bankovníctví, kde se zakládaly nové banky. Už po 28. říjnu 1918 byla založena Pražská sčítovací banka, Banka československých legií, Brněnská banka, Československá lesnická a dřevařská banka, Moravská lidová banka a mnoho dalších. Během velmi krátké doby vzniklo 14 bank, z nich jen jedna byla německá [16, 67s.].

Autorem první měnové reformy a měnové odluky, které proběhly společně začátkem března 1919, byl tehdejší ministr financí Alois Rašín. Československo ještě nebylo schopno přijmout řádnou cedulovou banku, protože zde neexistovaly podmínky pro zřízení. A proto zde vznikl Bankovní úřad ministerstva financí. Alois Rašín ve své práci Můj finanční plán píše o vzniku tohoto úřadu: „Úkoly cedulového bankovníctví svěřeny byly prozatímně bankovnímu úřadu. Úmyslně byla tato organizace nazvána úřadem, aby zde byla volnost utvořiti banku cedulovou. Bankovní úřad v podstatě beztoho spravuje dluh státní. Jsem pro akciovou banku cedulovou, nikoli pro banku státní. Máme-li skutečně bankovníctví cedulové vybudovati řádně, nesmí to býti úřad. Cedulová banka musí býti oddělena od správy státní, aby nesnášela s ní všechno kolísání státního úvěru, aby nebyla pokládána prostě za instrument financí státních“ [22].

Bankovní úřad ministerstva financí byl státní úřad, který měl funkci emisního ústavu státu a v čele tohoto úřadu stál ministr financí Alois Rašín. Mezi další oprávnění tohoto úřadu

patřilo: eskontování směnek, cenných papírů a kupónů, půjčování na ruční zástavy, přijímání vkladů na pokladniční poukázky, inkasovat směnky a šeky, prodávat a kupovat zlato a stříbro a další.

V dubnu 1919 vznikla nová československá měna, která se během dalších 4 let velmi upevnila a to díky zásluze tohoto ministra financí.

Z níže uvedeného srovnání (viz tabulka č. 1) je zřejmé, jak byly české banky malé. Nejsilnější banku českého bankovníctví představovala Živnostenská banka, která jako jediná díky své opatrnosti v úvěrové a investiční politice, vyrostla ve skutečně velkou banku. Ke konci roku 1922 bylo na území českých zemí 39 akciových bank a tento počet se snížil do roku 1925 na 32 akciových bank. Důvod tohoto snížení spočíval v deflační politice a slabší banky se neudržely. Nejdříve banky začaly snižovat základní kapitál na krytí ztrát, probíhaly zde fúze a dále žádaly výpomoc z vládních financí. Nejtvrdší dopad to mělo na Českou průmyslovou banku, Moravskou agrární a průmyslovou banku a Agrární banku československou. Tyto banky byly závislá na státní výpomoci.

Tabulka č. 1: Komerční akciové banky v českých zemích v roce 1922

Komerční akciové banky v českých zemích v roce 1922			
(stav ke konci roku)			
	počet	akciový kapitál mil. Kčs	vlastní prostředky v mil. Kčs
banky české	27	1105	57
banky česko-německé	5	525	147
banky německé	7	275	55
celkem	39	1905	259

zdroj: Vencovský F., Vzestupy a propady československé koruny, 67 s., vlastní zpracování

K největším bankám této doby patřily zejména:

- Živnostenská banka – první založená česká akciová banka v roce 1868, po celou svoji existenci byla výhradně českou bankou,
- Česká průmyslová banka – založena v roce 1899, angažovala se v textilním, kožedělném, sklářském a cukrovarském průmyslu,
- Anglo – československá banka – vznikla v roce 1922, převzala peněžní obchody od filiálek Anglo – rakouské banky, v několika obdobích její existence se dostala do finančních potíží,

- Česká eskontní banka a úvěrní ústav – založena v roce 1919 fúzí pražské banky a deseti československými filiálkami vídeňské banky, měla jak české tak i německé vedení,
- Banka pro obchod a průmysl – založena v roce 1921, její vedení bylo ve vídeňských rukou, měla velkou důvěru vkladatelů,
- Česká banka Union (Böhmische Union Bank) – vznikla v roce 1872, stala se nejsilnějším peněžním ústavem s centrálou v českých zemích, vedení této banky podléhalo velkoněmeckému smyšlení,
- Moravská banka v Brně – vznikla v roce 1927 sloučením tří bank (Brněnské banky, Moravsko – slovenské banky a Jihomoravské banky), angažovala se na pivovarský, sladovnický a kožedělní průmysl,
- Banka československých legií v Praze – vzniká novým založením v roce 1921 (vznikla z Legiobanky z roku 1918), sloužila jako spolehlivé místo pro ukládání úspor legionářů a jejich rodin,
- Agrární banka v Praze – založena roku 1911, její hlavní činnost spočívala v úvěrové potřebě pro větší zemědělce, kterým už nestačily spořitelny a ostatní záložny [15, 69s.].

Bankovní úřad ministerstva financí ukončil svojí činnost v dubnu 1926.

Zákonem z 23. 3. 1925 byla zřízena Národní banka československá, která zahájila svojí činnost až 1. 4. 1926 po zrušení Bankovního úřadu ministerstva financí. Tato banka měla formu soukromé akciové banky s určitým vlivem státu. Správa Národní banky československé byla tvořena Bankovní radou a její kontrolující orgán byl revidující výbor. Bankovní rada byla tvořena guvernérem a dalšími 9 členy. Jedna část těchto členů byla volena valnou hromadou a další část jmenoval prezident republiky. Guvernér Bankovní rady byl jmenován prezidentem republiky a stal se jím blízký spolupracovník Aloise Rašína, Vilém Pospíšil. Bankovní rada se dělila na odbor administrativní, odbor valutový a devizový a na odbor úvěrový. Národní banka československá působila na celém území Československa. Ústředí měla v Praze a v Bratislavě a dále měla po celém Československu 34 filiálek a 143 poboček. V roce 1934 byl jmenován do funkce guvernéra dr. Karel Engliš.

3.2.1 Shrnutí meziválečného bankovníctví

Po vymanění z rakouského bankovníctví zažívalo bankovníctví Československé republiky oživení a během tohoto období 1918 - 1939 mohlo dokázat svou životaschopnost. Vybudoval se dvoustupňový bankovní sektor a komerční bankovníctví se také začalo dostatečně rozvíjet. Vzniklo mnoho bank s charakteristickou pestrostí ve vlastnické formě a druhové bohatosti těchto bank např.:

- akciové obchodní banky – jejich zřizování bylo upraveno zákonem o akciových společnostech. Tyto banky byly podnikatelskými subjekty a jejich hlavním cílem byl zisk. Většinou byly zakládány soukromým kapitálem. Pro svoje zřízení musely získat povolení. Podléhaly státnímu dozoru, který vykonávalo ministerstvo financí, a každá obchodní banka měla přiřazeného svého komisaře, který se účastnil valných hromad a také sledoval činnosti banky. Tyto akciové banky představovaly nejdůležitější článek bankovního sektoru, byly to univerzální banky, které poskytovaly depozitní a úvěrové obchody.
- Veřejnoprávní ústavy – zakládány z iniciativy zemské šlechty. Později byly přejmenovány na Zemské banky. Tyto banky pracovaly bez akciového kapitálu, jejich hlavní cíl nebyl v dosažení zisku (jak to bylo u akciových bank), fungovaly na základě veřejného práva a byly orientovány na dlouhodobé úvěrování (hypoteční, stavební, železniční a jiné dlouhodobé úvěrování).

V tomto období bylo bankovníctví stabilní, jak bylo uvedeno výše dostatečně se rozvíjelo a byl tu velký zájem o banky a hlavně důvěra v banky.

3.3 Období druhé republiky 1938-1939

Toto období souviselo s Mnichovskou dohodou. Část československého území bylo zabráno Německem, Polskem a Maďarskem. Vzniká nová Česko-Slovenská republika a to má za následek přejmenování původní Národní banky Československé na Národní banku Česko – Slovenskou.

3.4 Protektorát Čechy a Morava 1939 -1945

Protektorát Čechy a Morava vznikl 16. 3. 1939 na území českých zemí po obsazení Německem. A tento datum je spojován i s úplným osamostatněním slovenského bankovníctví. V protektorátu byla finanční politika státu zcela podřízena německému diktátu. Základním platidlem na českém území se stala říšská marka. Byl stanoven poměr

české koruny k říšské marce. Toto mělo za následek výrazné podhodnocení české měny a vedlo to k prudkému znehodnocení měny. Národní banka Česko – Slovenská ukončila svoji činnost a byla rozdělena na Národní banku pro Čechy a Moravu a dále na Slovenskou národní banku na Slovensku. Protektorát Čechy a Morava zanikl 9. 5. 1945.

Šestiletá okupace Československa značně zasáhla bankovní sektor a přinesla s sebou nejen oslabení lidského, hospodářského, finančního a měnového potenciálu země, ale také země musela upřednostňovat válečnou výrobu a krýt válečné výdaje Třetí říše [5, 17s.].

Nastolený německý ekonomický systém měl za následek, že docházelo k vynucenému převádění akciových podílů bank pod kontrolu německých vlastníků, nebo k případné likvidaci bank a dalších peněžních ústavů. I centrální banka ztratila své postavení a do jejího čela je dosazen říšský zmocněnec. Všechno toto zvyšovalo nedůvěru v bankovní systém. Jediná banka, která odolala náporům německé okupace, byla Živnobanka.

Po zániku Protektorátu zbyly mnohé škody, jak nevyčíslené škody politické, sociální, zdravotní, kulturní a samozřejmě i škody na lidských životech, tak i vyčísitelné škody hospodářské, měnové, kulturní, atd. Celkové škody byly vyčísleny na 429, 7 miliardy korun (viz tabulka č. 2).

Tabulka č. 2: Celkové škody Protektorátu

Celkové škody Protektorátu	
Škody měnové	135,5 miliardy korun
Škody na bankovním sektoru	64,9 miliardy korun
Škody na průmyslu, obchodu a výrobě	38,4 miliardy korun
Škody v zemědělství	44,5 miliardy korun
Škody na dopravě	25,1 miliardy korun
Škody kulturních hodnot	6,5 miliardy korun
Škody v podobě válečné daně	42,3 miliardy korun
Škody na židovském majetku	30 miliard korun
Vojenské škody	42, 5 miliardy korun
Celkové škody	429,7 miliardy korun

Zdroj: Nemečková, V., Naše měna a peníze v zajetí politiky 1938 – 1947, 31 s., vlastní zpracování

4 Vývoj bankovníctví v letech 1945 – 1989

Po skončení 2. světové války na území Československa existovaly dvě centrální banky. Byla to Národní banka československá, která vznikla transformací z Národní banky pro Čechy a Moravu, sídlící v Praze a v Bratislavě to byla Slovenská banka, která vznikla transformací ze Slovenské národní banky [12, 49s.]. Dekretem Prezidenta republiky byla obnovena činnost Národní banky československé, nejprve jen pro české území a později se pak činnost rozšířila po celém Československu. Bankovní systém byl tvořen Národní bankou československou, jako centrální banky a dále z akciových obchodních bank, soukromých bankovních domů, družstevních peněžních ústavů, zemských bank, reeskontních a lombardních ústavů, z poštovních a komunálních spořitelien a družstevních záložen [14, 23s.].

Právní forma Národní banky československé se změnila z akciové společnosti na veřejný ústav. Nadále vykonávala emisní funkci, řídila peněžní oběh ve státu a i peněžní styk se zahraničím. V roce 1945 Dekrety prezidenta republiky č.102/1945 znárodňovaly veškeré banky a pojišťovny. Zestátněny byly akciové banky a soukromé pojišťovny. Znárodnění se netýkalo družstevních a veřejnoprávních ústavů.

Peněžní oběh byl válkou velmi zasažen. V oběhu bylo velké množství peněz až 123,5 miliard s velkou různorodostí (říšská marka, protektorátní peníze). Toto všechno zvyšovalo inflaci a zhoršovalo platební styk. Proto byla potřebná měnová reforma. Roku 1945 proběhla měnová reforma, kdy na území Československa byla opět zavedena československá koruna. Tato reforma dala do oběhu nové bankovky a byla opět provedena restrikce oběživa. Každý občan dostal nebo mu bylo vyměněno z účtu 500Kčs a tento účet byl dále vázán (tzv. vázané vklady). Podnikům byly vyměněny peníze podle potřeby jejich provozních nákladů (podle počtu zaměstnanců a jejich měsíční mzdy). Z oběhu bylo staženo přes 120 miliard starých peněz a zpět do oběhu bylo dáno 19 miliard nových československých korun [5, 102 - 104s.]. Někdy se těmto novým penězům říká londýnské peníze, protože československá exilová vláda v Londýně je zde nechávala tisknout a převážet do Československa.

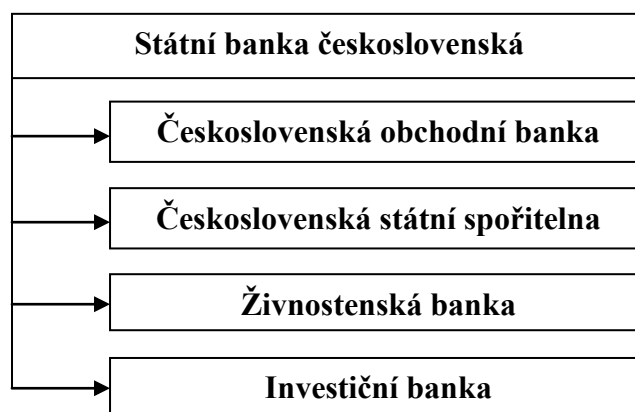
4.1 Komunistický režim v Československu

Vítězstvím Komunistické strany Československé v únoru 1948 začalo období několika změn jak v politickém, společenském tak i hospodářském vývoji. Veškerá moc – zákonodárná, výkonnostní a soudní přešla do rukou KSČ. Československo budovalo

socialismus po vzoru Sovětského svazu a zavádělo centrálně plánovanou ekonomiku. Toto období patří k jednomu z nejhorších v naší historii – odstranění demokracie a i soukromého podnikání. Po vzoru sovětských zemí vzniká v Československu jednostupňové bankovníctví. V březnu 1950 vzniká Státní banka československá, která nahradila Národní banku československou. Existence Státní banky československé byla zakotvena v zákoně č. 3/1950 Sb. o Státní bance československé. Státní banka československá byla samostatnou právnickou osobou, ale současně se jednalo o státní institut s uděleným emisním monopolem od státu. Vedle samotné Státní banky československé zde ještě působily další banky, které byly přímo či nepřímo podřízené této bance (viz obrázek č. 3):

- Investiční banka – její úloha spočívala ve financování a úvěrování investiční výstavby národních podniků a družstev. Tato činnost jí byla roku 1958 odebrána a převedena na Státní banku československou. Investiční banka po tomto roce pouze spravovala a uschovala cenné papíry.
- Živnostenská banka – byla největší, nejvýznamnější a nejslavnější bankou naší české historie. Prováděla platební styk se zahraničím pro soukromé osoby a některé devizové operace. Svoji činnost prováděla z ústředí v Praze a také z filiálky v Londýně.
- Československá obchodní banka, a.s. – vznikla roku 1965 a její činnost byla provádění mezinárodního platebního, zúčtovacího a úvěrového styku, financování a úvěrování podniků v zahraničí a některé devizové aktivity se Státní bankou československou.
- Československá státní spořitelna – roku 1967 byly do této spořitelny sloučeny veškeré Ústavy lidového peněžnictví. Úkolem Československé státní spořitelny bylo poskytování veškerých peněžních služeb občanům. Po federalizaci roku 1969 byla Československá státní spořitelna rozdělena na Českou státní spořitelnu a Slovenskou státní spořitelnu.

Obrázek č. 3: Uspořádání bankovního systému Československa

zdroj: Vencovský, F., Dějiny bankovníctví v Českých zemích, 486 s., vlastní zpracování

Analýza měnové reformy 1953

Další měnová reforma proběhla roku 1953 přesněji ve dnech 1. 6. – 3. 6. 1953. Jednalo se o reformu velmi utajovanou a její zavedení mělo neblahý dopad na veškeré obyvatelstvo a také na drobné živnostníky.

Měnová reforma byla připravována ve spolupráci se Sovětským svazem, kde se tiskly v předstihu nové bankovky. Tato reforma se připravovala ve velmi krátké době, v úzké pracovní skupině a měla být utajovaná. Již několik dní před vypuknutí měnové reformy se dostaly na veřejnost informace o připravované reformě. To mělo za následek nákupní horečku, lidé se snažili použít peníze na něco plnohodnotného. Tehdejší prezident republiky Antonín Zápotocký se snažil uklidnit situaci vystoupením v rozhlasu 29. května 1953 (pravil: „naše měna je pevná a měnová reforma nebude, všechno to jsou fámy“). A 1. června zmiňovaná reforma, že nenastane, nastala. Výměna starých peněz za nové probíhala:

- Největší množství peněz bylo v hotovosti a směňovalo se:
 - občan, který nespadal do kategorie živnostník nebo „boháč“ – jim byly směněny peníze v největším množství 300 Kčs v poměru 5:1, ostatní hotovost v poměru 50:1,
 - živnostníkům a „boháčům“ – byly vyměněny peníze v poměru 50:1,
- peníze uložené na vkladních knížkách se měnily odstupňovaně:
 - vklady do 5 000 Kčs byly přepočteny v poměru 5:1,
 - vklady nad 5 000 Kčs - 10 000 Kčs přepočteny v poměru 6,25:1,
 - vklady nad 10 000 Kčs – 20 000 Kčs přepočteny v poměru 10:1,

- vklady nad 20 000 Kčs – 50 000 Kč přepočteny v poměru 25:1,
- vklady nad 50 000 Kčs byly přepočteny v poměru 30:1,
- pokladní hotovost byla měněna v poměru 50:1,
- prostředky, které byly uloženy na vázaných vkladech (z měnové reformy v roce 1945 a v částce asi kolem 80 mld. Kčs) byly zrušeny.

Měnovou reformu doprovázely i stávky i demonstrace, které byly vždy potlačeny. Nejvíce byli postiženi měnovou reformou lidé, kteří si spořili (např. občan si naspořil 15 000 Kčs a po měnové reformě měl jen 1500 Kčs), další oběti reformy byli živnostníci, kterým byl velmi snížen provozní kapitál a následně znemožněno podnikání. I bankám se snížilo množství peněz, s kterými mohly nakládat (např. vklady ve Státní spořitelně činily před měnovou reformou 9 000 000 Kčs a po reformě kolem 930 000 Kčs). V důsledku této reformy ještě více poklesla životní úroveň lidí, jejich kupní síla také poklesla, toto všechno se odrazilo do celé československé ekonomiky

V roce 1960 byla přijata nová ústava - Ústava Československé socialistické republiky (Ústavní zákon č. 100/1960 Sb.). Toto mělo za následek i přejmenování naší země na Československou socialistickou republiku. V bankovním sektoru nedošlo k významným změnám.

V lednu 1969 došlo k federalizaci Československa. Vznikla tu federace dvou svrchovaných států - Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika. V této vzniklé situaci bylo potřeba nějak upravit postavení centrální banky. A tak byl přijat zákon č. 144/1970 Sb. o Státní bance československé, který vymezil organizační strukturu banky, její pravomoci a kompetence. Banka vykonává svou činnost ústředím v Praze, hlavním ústavem pro Českou socialistickou republiku v Praze, dále hlavním ústavem pro Slovenskou socialistickou republiku v Bratislavě.

Po roce 1985 se začalo uvažovat o bankovní reformě a o znovu založení dvoustupňového bankovníctví. Tato myšlenka na sebe nenechala dlouho čekat. Díky přípravám myšlenky transformace bankovníctví, mohlo v letech 1988 – 1989 začít nové budování československého bankovníctví. V listopadu 1989 došlo po velké demonstraci v Praze i v dalších městech k odstoupení komunistické strany. Proto po této listopadové „sametové revoluci“ roku 1989 se Československá republika stává svobodnou zemí, která uplatňuje demokracii a zákony.

5 Bankovníctví v letech 1990 – 2009

Jak bylo zmíněno výše „sametová revoluce“ v roce 1989 přinesla nový směr v Československu. Mohla být zahájena ekonomická reforma, na které se již pracovalo. Tato revoluce přinesla také změnu v politické a hospodářské orientaci Československa. První svobodné volby od pádu komunismu se uskutečnily v polovině roku 1990 a volby skončily jasným vítězstvím proreformních sil: v Čechách vítězstvím Občanského fóra a na Slovensku vítězstvím Veřejnosti proti násilí [17, 31s.].

5.1 Období 1990 – 1992

Od 1. 1. 1990 začaly platit dva nové bankovní zákony:

- zákon č. 130/1989 Sb. o Státní bance československé, jako centrální bance
- zákon č. 158/1989 Sb. o bankách a spořitelnách, který vymezil postavení a působnost ostatních bankovních subjektů v komerčním bankovníctví.

Zavedení a přijetí těchto dvou zákonů dalo za vznik dvoustupňového bankovníctví v Československu. Emisní činnosti byla úplně oddělena od obchodní a podnikatelské činnosti. Dle zákona o Státní bance československé byla stanovena ústřední bankou Československé socialistické republiky právě Státní banka československá. Její činnost jako centrální banky dle § 8 tohoto zákona: měla výhradní emisní právo, řídila peněžní oběh, určovala a vyhlášovala kurs československé měny k ostatním zahraničním měnám, prováděla platební styk, atd. Dále zde vznikly: (po rozdělení Státní banky československé) Komerční banka, Investiční banka a Všeobecná úvěrová banka. Tyto banky byly univerzální a jejich vlastníkem byl stát. Z dřívějšího bankovního uspořádání zde zůstaly: Československá obchodní banka (majoritní podíl vlastnila Státní banka československá a další podíly vlastnily menší podniky zahraničního obchodu a významnější průmyslové podniky), Živnostenská banka (s pobočkou v Londýně, nejdříve se věnovala jen valutovým službám pro soukromé klienty a později i platebnímu styku a peněžním obchodům se zahraničím), Česká státní spořitelna a Slovenská státní spořitelna (jejich funkce spočívala ve vkladových službách klientům) [16, 172s.].

Začátek devadesátých let je spojován se vznikem velkého počtu nových obchodních bank. Mimo jiné zahájila činnosti Agrobanka, Pragobanka, Ekoagrobanka a bankovní dům Skala. Tento velký nárůst obchodních bank byl způsobený nejen zvýšenou poptávkou po bankovních službách, ale hlavně důsledkem existence liberálních podmínek pro vstup do

bankovní sféry. Centrální banka v roce 1990 stanovila minimální základní kapitál 50 mil. Kčs, již v roce 1991 zvýšila tuto hranici minimálního základního kapitálu na 300 mil. Kčs [4, 50s.].

Mezi nejzávažnější problémy tohoto období patří tzv. staré špatné úvěry, které byly poskytnuty státním podnikům Státní bankou československou do roku 1990. Řešení těchto problémů bylo v přijetí komplexních opatření, které byly později přejmenovány na Konsolidační program I. Obsahem tohoto programu byly tři základní ukazatele:

1. vznik Konsolidační banky jako státního peněžního ústavu v roce 1991. Důsledek vzniku této banky byly naléhavé problémy v bankovní sféře. Na Konsolidační banku se měly převést tyto staré špatné úvěry.
2. Konsolidační banka odkupovala pohledávky od bank (v nominální výši 15,1 mld. korun).
3. Očištění Československé obchodní banky, která měla v bilanci mnoho nedobytných úvěrů.

Do tohoto programu byly zahrnuty: Československá obchodní banka, Česká spořitelna, Investiční banka, Komerční banka a na slovenském území Všeobecná úverová banka.

V roce 1992 vznikla Českomoravská záruční a rozvojová banka, která byla specializovanou bankou. Její hlavní funkce spočívala v podpoře malých a středních podniků. V tomto roce vznikly dva nové zákony (byla zde potřeba nového právního ukotvení bankovního sektoru): zákon č. 22/1992 Sb., o Státní bance československé a zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, které vymezily nové postavení centrální banky tak i ostatních obchodních bank. Oba tyto zákony představují významný mezník ve vývoji českého bankovního systému. Pro plynulý rozvoj bankovní soustavy bylo důležité:

- Zákon vymezil, že bankou je právnická osoba se sídlem na území České a Slovenské federativní republiky, její právní forma je akciová společnost nebo státní peněžní ústav.
- Zákon umožnil zřídit na území republiky pobočky zahraničních bank.
- Ze zákona byl nutný souhlas Státní banky československé se vznikem majetkového podílu zahraničních osob na již zřízené české bance.
- Záruka za vklady fyzických osob uložených v Komerční bance, Všeobecné úverové bance, Živnostenské bance a Investiční bance ručí Česká a Slovenská federativní

republika (za vklady v České státní spořitelně a Slovenské státní spořitelně ručí příslušná republika) [8, 37-38s.].

Ke konci roku 1992 působilo na českém území 37 peněžních ústavů, které zaměstnávaly 43 tisíc pracovníků (viz tabulka č. 3).

Tabulka č. 3: Vývoj komerčního bankovníctví 1990 – 1992

Vývoj komerčního bankovníctví 1990 – 1992			
(stav ke konci roku)			
	1990	1991	1992
Banky s licenci celkem	9	24	37
Velké banky	5	6	6
Malé banky	4	14	19
Zahraniční banky		4	8
Pobočky zahraničních bank			3
Specializované banky			1
Bilanční suma – mil. Kčs	999	1150	1217

zdroj: Vencovský F., Vzestupy a propady československé koruny, 184 s., vlastní zpracování

V letech 1990 – 1992 byly zaznamenány změny ve struktuře hospodářství a to vedlo k transformačnímu poklesu. Tento pokles nastal ve všech zemích východního bloku a byl označován jako transformační recese. HDP se během tohoto období propadlo téměř o 15 %. Podle Klause v době transformační recese „zmizela“ jedna třetina průmyslu, čtvrtina zemědělství a pětina HDP. V této době byla také liberalizována většina cen. To vedlo k jejich skokovému zvýšení a tím i poklesu reálných mezd o více než 26 % [17, 106-107s.].

„V souvislosti s tendencí k rozdělení Československa na dvě samostatné republiky přijalo 8. října 1992 Federální shromáždění novelu státního zákona o československé federaci. Tato novela umožňovala republikám založení emisních bank, které vznikly rozdělením Státní banky československé. Ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské federativní republiky, určil jako den zániku federace i všech jejích orgánů 31. prosinec 1992“ [15, 480s.].

Bilance Státní banky československé byla rozdělena mezi nástupnické centrální banky (Českou národní banku a Národní slovenskou banku):

- úvěry a depozita obchodních bank se rozdělily územně podle sídla bank,

- aktiva a pasiva vůči Mezinárodnímu měnovému fondu v poměru 2,29:1
- pohledávky za federálním rozpočtem v poměru 2:1
- devizové rezervy také v poměru 2:1 [16, 187s.].

5.2 Období 1993 - 2003

K datu 31. prosinec 1992 zanikla Státní banka československá a centrální bankou se stala Česká národní banka. Zákon o České národní bance č. 6/1993 byl přijat 17. prosince 1992 a vstoupil v platnost 1. 1. 1993 [15, 480s.].

Dnem 1. ledna 1993 se rozdělilo Československo na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. V souvislosti s tímto rozdělením platila mezi Českou republikou a Slovenskou republikou smlouva o měnovém uspořádání. Oba rozdělené státy považovaly za svojí měnu právě československou korunu. To mělo neblahý vliv pro obě ekonomiky, byla tu i nedůvěra zahraničních investorů a i občanů obou států. Proto proběhla 4. 2. – 7. 2. 1993 měnová odluka. Již 2. 2. 1993 byl schválen zákon č. 60/1993 Sb., o oddělení měny, který měl účinnost od 8. 2. 1993. Provedení měnové odluky spočívalo v okolkování bankovek v nominálních hodnotách 100, 500 a 1000 Kčs. Během měnové odluky bylo každému občanovi (staršímu 15 let) vyměněno 4000,- Kč. Do oběhu byla poprvé dána 200 korunová bankovka. Peněžní jednotkou v České republice se stává koruna česká – Kč. V květnu 1993 vzniká nová 1000 Kč bankovka. Měnová odluka měla hladký průběh nejen z důvodu kvalitní práce centrální řídicí komise, ale také z profesionálního přístupu zaměstnanců bank a pošt a z velké ochoty a přízně občanů.

V začátcích nové bankovní soustavy České republiky docházelo k dílčím změnám a posunům. Jednalo se o:

- zvýšení minimálního základního kapitálu na úroveň 500 mil. Kč,
- schválení zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření (schválený 25. 2. 1993, s účinností od 1. 4. 1993). Zákon vymezil stavební spořitelnu jako specializovanou banku, která podléhá dohledu České národní banky.

Během budování nové české bankovní soustavy se začaly projevat na tolik vážné problémy, že vyústily i ukončení několika bank. Rok 1994 měl negativní vliv na banku Bohemia, která byla poznamenána finančními skandály, které vyústily až v její likvidaci. Dále se dostala do likvidace i AB banka. Tyto závažné problémy vedly Českou národní

banku k omezení vydávání bankovních licencí (nové licence dostaly jen stavební spořitelny se zahraniční majetkovou účastí). V roce 1995 byla odebrána bankovní licence České bance, která se dostala do vážných problémů. Rok 1996 byl velkou pohromou pro bankovní soustavu České republiky. Malé banky se začaly potýkat s vážnými finanční problémy, které byly způsobeny hlavně vysokým podílem špatných úvěrů. Z těchto důvodů musela Česká národní banka zpřísnit svůj přístup k bankám a vydala Konsolidační program II. Nejdříve bylo nutné zjistit stav špatných úvěrů a rizikových položek na straně aktiv v bilanci a pokusit se přimět akcionáře a případné nové investory o zvýšení základního kapitálu. Pro Českou národní banku bylo důležité, aby banky dosahovaly alespoň 8% kapitálové přiměřenosti. V rámci Konsolidačního programu II byly možné 4 druhy opatření:

- banky, které měly značné problémy (které měly být pokryty základním kapitálem akcionářů) došlo ke snížení základního kapitálu a proto na ně musela být uvalena nucená správa,
- z důvodu neochoty vlastníků pokrýt ztráty byla ukončena činnost banky,
- prodej silnější bance s výhledem budoucí fúze,
- navýšení základního kapitálu stávajícími akcionáři popřípadě novým investorem.

Přijetí Konsolidačního programu II mělo za následek očištění bankovního sektoru, hlavně od nejproblémovějších malých a středních bank. Konsolidační program II (viz tabulka č. 4) řešil problémy 15 bank z celkového počtu 18 bank [2, 100s.].

Tabulka č. 4: Vývoj bankovního sektoru v Konsolidačním programu II

Vývoj bankovního sektoru v Konsolidačním programu II					
rok	Udělená licence	Zavedení nucené správy	Odnětí a zánik licence z důvodu		Celkem aktivních bank
			Finanční situace	ostatní	
1993	10	1	0	0	52
1994	4	1	1	1	55
1995	1	0	3	0	55
1996	2	6	2	0	53
1997	0	0	4	0	50
1998	1	0	4	3	45
1999	0	0	3	0	42
2000	0	1	1	1	40
2001	0	0	0	2	38
2002	1	0	0	2	37

Zdroj: ČNB 1993 – 2003, vlastní zpracování

Sektor malých a středních bank se potýkal i s nedůvěrou veřejnosti. V několika menších a středních bankách stejně zůstala řada nekvalitních aktiv. Aby se vyloučilo riziko vypuknutí krize likvidity těchto bank, byl roku 1997 přijat tzv. Stabilizační program. Cílem Stabilizačního programu bylo splnění určitých podmínek od malých bank:

- dosažení 8% kapitálové přiměřenosti a následné zvyšování,
- postupná tvorba rezerv na zpětný odkup pohledávek a omezení možnosti rozdělení, zisku na výplaty dividend,
- omezení činnosti v obchodování s cennými papíry na vlastní účet,
- dodržování stanoveného podílu rychle aktivních aktiv v soustavě bank,
- menší provozní a mzdové náklady [15, 499s.].

Toto splnění podmínek umožňovalo odprodej špatných aktiv malých bank nově zřízené specializované instituci Česká finanční, s.r.o., tímto odprodejem si tyto banky vylepšily kapitálovou přiměřenost. Do Stabilizačního programu bylo přijato 6 bank, ale již v roce 1998 musely 2 banky (Pragobanka a Universal banka) z tohoto programu odejít, protože

nedodržely podmínky. Tyto dvě vyloučené banky ze Stabilizačního programu bylo doprovázeno i odebráním licence Českou národní bankou.

Výsledek Konsolidačního programu II a Stabilizačního programu nenaplnil očekávání a dalo by se říct, že sektor malých a středních bank zmizel z českého trhu (viz příloha č. 3).

České bankovníctví se potýkalo s řadou problémů v sektoru komerčního bankovníctví. V období 1991 – 1993 to byly problémy velkých bank se starými špatnými úvěry, dále v období 1995 – 1998 měly problémy malé a střední banky. Jak bylo zmíněno, druhá polovina 90. let v českém bankovníctví byla spojena s krizí malých a středních bank, ale je potřeba se zabývat i s projevujícími problémy velkých bank. Velké banky byly „očištěny“ od jejich problémů z minulosti, ale začaly se objevovat problémy v podobě nových špatných úvěrů. V roce 1998 se objevily problémy u dvou největších českých bank – Komerční banka a Česká spořitelna.

V závěru 90. let se řešila zásadní otázka, zde banky privatizovat a jak privatizovat. Bylo třeba rozhodnout základní privatizační dilema, zda banky privatizovat neočištěné nebo po odčerpání problematických aktiv. Po nezdařené privatizaci IPB v roce 1998, kterou vláda prodala neočištěnou investiční bance a v situaci, kdy se peněžní ústav dostal do existenční krize, byly další banky privatizovány po sanaci [8, 49s.].

5.3 Privatizace českého bankovního sektoru

Privatizační proces byl zahájen v rámci kupónové privatizace, ve které byly zprivatizovány: Komerční banka, Investiční banka, Česká spořitelna a Živnostenská banka. Jednalo se o částečnou privatizaci, protože si stát v nich ponechával významné podíly (viz tabulka č. 5).

V roce 1992 byly Komerční banka, Živnostenská banka a Česká státní spořitelna přejmenovány na akciové společnosti a jejich část akcií byla zařazena do kupónové privatizace. Téhož roku byl rozhodující podíl v Živnostenské bance (40 %) prodán německému investorovi (BHF Bank).

Od kupónové privatizace vlastnil stát u Komerční banky, České spořitelny a Investiční a Poštovní banky podíly, které se pohybovaly mezi 48 – 49 %, a byl majoritním akcionářem.

Začátkem března 1998 byla Investiční a Poštovní banka prodána japonské investiční společnosti Nomura Group. Jednalo se o velmi rychlý a levný prodej – cena byly 3 mld. Kč a přislíbila i navýšit kapitál banky o 6 mld. Kč.

V lednu 1998 byl státní podíl v Investiční a Poštovní bance ve výši 36% prodán Nomura Group. V roce 1999 byl skoro 66% státní podíl v ČSOB prodán nizozemské Kreditbank za 40 mld. Kč. Byl to největší čistý výtěžek z prodeje banky v průběhu transformace. Cena byla tak veliká, protože ČSOB byla nejzdravější bankou v českém bankovním sektoru. České spořitelny byla prodána v únoru 2000 rakouské Erste Bank, která odkoupila 52% podíl banky. V roce 2001 byl státní podíl v Komerční bance ve výši 60% prodán společnosti Sociétés Générale.

Tabulka č. 5: Privatizace bank v českém bankovním sektoru

Privatizace bank v českém bankovním sektoru				
Banka	Prodáváný státní podíl	Cena v mld. Kč	Datum smlouvy	Nabyvatel státního podílu
Investiční a Poštovní banka	36 %	3	8. 3. 1998	Nomura Group - Japonsko
Československá obchodní banka	65,7 %	40	24. 6. 1999	KBC Bank - Nizozemsko
Česká spořitelna	52 %	19,4	1. 3. 2000	Erste Bank - Rakousko
Komerční banka	60 %	40,2	12. 7. 2001	Sociétés Générale - Francie

zdroj: Revenda Z., Centrální bankovníctví, 598 s., vlastní zpracování

Privatizace bank – Investiční a Poštovní banky, Československé obchodní banky, České spořitelny, Komerční banky a Živnostenské banky probíhala v období 1992 – 2001. V roce 2001 proběhla poslední fáze privatizace – zprivatizovala se Komerční banka.

Proces privatizace byl velmi výhodný obchod pro akcionáře, ale na druhou stranu nevýhodný pro stát, kterému zůstaly několika miliardové problémové úvěry. Tyto úvěry byly převedeny na Českou konsolidační agenturu.

Česká konsolidační agentura vznikla 1. září 2001 a převzala závazky zrušené Konsolidační banky, která musela ukončit svoji činnosti 31. 8. 2001. Česká konsolidační agentura není právně bankou, pouze speciální právnickou osobou a nevztahuje se na ni regulace jako na běžné banky.

Dopady privatizace

Velmi diskutovaným tématem bylo, kdy začít s privatizací. Oddalování prodeje podílů jednotlivých bank mělo za následek snížení zisků z prodeje podílů. Můj názor na uskutečnění privatizace je, že začala pozdě a tím i přispěla k navýšení privatizačních nákladů. Přínos z privatizace je v podobě nových zahraničních investorů, kteří přinášejí zkušenosti, strategické cíle v rozvoji banky a managementu banky. Politici nechtěli začít s privatizací, protože se obávali, že se zvýší nezaměstnanost a bude to mít špatný vliv na ekonomiku.

V roce 1998 slíbili politici, že už neposkytnou bankovnímu sektoru žádné finanční prostředky ze státního rozpočtu a začnou hledat vhodné zahraniční investory pro odkoupení bank. To mělo za následek, že zahraniční investoři si začali diktovat, ať se odstraní rizika z minulosti. Vláda, která chtěla za každou cenu prodat tyto banky, je očistila od špatných úvěrů (např. náklady na předprivatizační očištění České spořitelny činily 46 miliard Kč a banka byla prodána rakouské Erste Bank za 19,3 miliardy korun = ztráta ve výši 26,7 miliardy Kč pro ekonomiku České republiky) [17, 202 - 206 s.].

Shrnutí výsledku privatizace byl to velmi výhodný obchod pro zahraniční investory, kteří odkoupili očištěné banky za velmi výhodné ceny, banky dosahují velkých zisků a oni dostávají velké dividendy, na druhé straně nevýhodný obchod pro stát, kterému se rok co rok zvyšuje ztráta z problémových úvěrů v České konsolidační agentuře.

5.4 Vstup České republiky do Evropské unie

Po roce 1989 začalo Československo navazovat vztahy s Evropským hospodářským společenstvím. Již v roce 1990 podepsala Československá federativní republika s tehdejší Evropským hospodářským společenstvím a Evropským společenstvím pro atomovou energii Dohodu o obchodu a obchodní a hospodářské spolupráci. O rok později byla obdobná smlouva podepsána s Evropským společenstvím uhlí a oceli. Zájem naší země a i ostatních států měl za následek, že Komise Evropského společenství vypracovala koncepci Evropských dohod – dohody o přidružení. Tuto dohodu o přidružení podepsala Československá federativní republika v prosinci 1991. Dříve než vstoupila v platnost, se Československá federativní republika rozdělila a musela být v roce 1993

podepsána nová dohoda – Evropská dohoda o přidružení ČR, která vstoupila v platnost roku 1995 [13, 284s.]. Po uzavření této dohody byla zahájena předvstupní etapa začlenění České republiky do Evropské unie. Každý přistupující členský stát do Evropské unie, musel splnit Kodaňská kritéria, které Evropská rada stanovila v roce 1993 jako reakci na žádosti bývalých komunistických zemí. Před přistoupením museli noví členové Evropské unie splnit 3 kritéria:

- politické kritérium – institucionální stabilita, demokracie, právní stát, dodržování lidských práv, úcta k menšinám a jejich ochranu,
- ekonomické kritérium – fungující tržní hospodářství,
- schopnost plnit závazky vyplývající z členství, včetně podpory cílů Evropské unie.

Česká republika zpracovala Evropské unii v roce 1998 dokument Přístupové partnerství, na jehož základě připravila svůj Národní program přípravy na členství. V souladu s doporučením připravila vláda České republiky v listopadu 1999 dokument Společné zhodnocení priorit hospodářské politiky ČR, který zahrnoval soubor střednědobých hospodářských politik, které jsou nutné k tomu, aby Česká republika pokročila v ekonomické transformaci a připravila se na vstup do Evropské unie. Od roku 2001 nahradil "Společné zhodnocení" nový Předvstupní hospodářský program, který byl po schválení vládou předán k 1. 5. 2001 Evropské komisi. V prosinci 2002 při zasedání Evropské unie v Kodani bylo schváleno přijetí 10 kandidátských států k 1. květnu 2004 [27].

Rok 2004 byl velmi důležitým okamžikem pro českou ekonomiku, ale také i pro náš český bankovní sektor. Dne 1. května 2004 se stala Česká republika členem Evropské unie.

Po vstupu České republiky do Evropské unie se stala Česká národní banka členem Evropského systému centrálních bank, který podléhá řízení Evropské centrální bance.

5.4.1 Legislativní změny

Vstupem České republiky do Evropské unie došlo k 5 změnám zákonů v bankovním sektoru. Jednalo se o:

- novelu zákona č. 126/2002 Sb., o bankách,
- nový zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu,
- zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech,
- zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování,

- v účinnost vstoupila dne 1. 9. 2004 rozsáhlá harmonizační novela (č. 284/2004 Sb.) zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Česká národní banka se na přípravě těchto zákonů do jisté míry podílela.

Novela zákona o bankách

Ke dni 1. květnu 2004 přistoupení České republiky do EU nabyla plné účinnosti rozsáhlá novela zákona o bankách č. 126/2002 Sb., která získala pojmenování jako harmonizační novela tohoto zákona. Právně závaznými ustanoveními se staly: princip jednotné bankovní licence, povinnosti a práva České národní banky k orgánům ostatních členských zemí, ale také ustanovení na ochranu spotřebitele [28].

Princip jednotné bankovní licence

Vychází ze svobody poskytování služeb a svobody usazování jakožto základních zásad, na nichž stojí Evropská unie. Princip této licence je v tom, že jejímu držiteli umožňuje provádět licencované bankovní činnosti na území státu, který tuto licenci vydal prostřednictvím jeho orgánu, a zároveň umožňuje provádět tyto činnosti nebo většinu z nich i na území jiného členského státu Evropské unie bez povinnosti žádat o licenci příslušný orgán tohoto státu. Bankovní subjekty, které využívají jednotnou licenci hostitelského státu, podléhají dohledu od svého domovského státu. K datu vstupu České republiky do Evropské unie má právo využít jednotnou bankovní licenci 9 poboček zahraničních bank, které mají sídlo v členských zemích Evropské unie a které k tomuto datu působily v bankovním sektoru České republiky. Česká národní banka výrazně omezila své dohlížení vůči nim [28].

Zákon o podnikání na kapitálovém trhu

Tento zákon nahradil veřejnoprávní část zákona o cenných papírech. Ze zákona vyplývá i ochrana trhu před zneužíváním vnitřních informací a také vymezuje a zakazuje manipulaci s trhem. Na banky jako obchodníky s cennými papíry se vztahuje povinnost přispívat do Garančního fondu, který ze zákona zajišťuje náhrady v případné platební neschopnosti banky [28].

Zákon o dluhopisech

Tento zákon přinesl nejpodstatnější změnu z pohledu bank a bankovního dohledu v úpravě hypotečních zástavních listů (dluhopisů, jejichž jmenovitá hodnota a poměrný výnos jsou kryty pohledávkami z hypotečních úvěrů. Nově mohou hypoteční zástavní listy vydávat pouze tuzemské banky, už nikoliv pobočky zahraničních bank či cizozemští emitenti. Hypoteční úvěr není nově vymezen svojí účelovostí, ale pouze zástavním právem k nemovitosti. Nemovitost slouží jako zástava zajišťující hypoteční úvěr či slouží jako krytí hypotečních zástavních listů, která se může nově nacházet na území Evropské unie (jak členského státu Evropské unie, tak i v Evropském hospodářském prostoru). Dozor nad dodržováním pravidel, které se týkají odpovídajícího krytí zástavních hypotečních listů, byl nově svěřen do funkce České národní banky [28].

Zákon o kolektivním investování

Tento zákon nahradil dosavadní zákon o investičních společnostech a investičních fondech. Pro banky je velmi důležitá část, která vymezuje pravidla činnosti depozitáře jako jednotky kolektivního investování na základě depozitářské smlouvy. Činnost depozitáře pro banky nebo pobočky zahraničních bank musí být povolena v bankovní licenci, další podmínky zákon nevyžaduje [28].

Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti

V účinnost vstoupila dne 1. 9. 2004 rozsáhlá harmonizační novela (č. 284/2004 Sb.) zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Tato novela přinesla:

- rozšíření a upřesnění povinností finančních institucí a dalších povinných osob při předcházení praní špinavých peněz,
- doplnění definice podezřelého obchodu o financování terorismu a teroristických organizací,
- zkvalitnění povinností identifikace účastníka obchodu.

Současně byla rozšířena pravomoc České národní bance kontrolovat v bankách dodržování tohoto zákona [28].

5.4.2 Analýza vstupu České republiky do Evropské unie

Pro český bankovní sektor bylo přínosné vstoupení České republiky do Evropské unie, situace v bankách se stabilizovala, banky hospodaří efektivně se svými zdroji a nadále se

vyvíjí. Česká národní banka se stala členem Evropského systému centrálních bank řízeného Evropskou centrální bankou.

Přistoupení do Evropské unie bylo podmíněno i zavedením jednotné evropské měny – eura. Po přijetí eura se stane Česká republika součástí eurozóny. Podmínkou tohoto přijetí je splnění konvergenčních kritérií Evropské unie. Tyto kritéria se týkají jen dlouhodobě stabilních zemí a jsou to:

- trvalá cenová stabilita a průměrná míra inflace – nemá překročit o max. 1,5% nestabilnější tři členské státy,
- schodek veřejných financí – max. 3% HDP,
- nevelký veřejný dluh – max. 60% HDP,
- předchozí 2 roky žádné kurzové výkyvy,
- dlouhodobá úroková sazba – má být max. o 2% vyšší než u nejstabilnější země Evropské unie.

Největším problémem v dodržení konvergenčních kritérií je kritérium deficitu veřejných financí (Česká republika se pohybuje kolem 5%). Celková míra zadluženosti státu má být max. 60%, toto kritérium Česká republika splňuje, dále se dá očekávat, že inflační kritérium bude nadále splněno a kritérium úrokových sazeb Česká republika plní.

Jak bylo uvedeno výše, přistoupení do Evropské unie bylo pro český bankovní sektor přínosné. Ale jaké budou výhody a nevýhody v zavedení eura pro Českou republiku?

- výhody zavedení eura:
 - odstranění kurzovního rizika – hlavně u podniků, které se zabývají exportem nebo importem, se nebudou muset bát náhlých změn kurzu koruny. Tyto výkyvy jim přináší na jedné straně velké ztráty a na druhé straně zase zisky.
 - poklesnou náklady na výměnu korun a obráceně – euro je jednotnou evropskou měnou v evropských členských státech, tím se tedy sníží náklady na výměnu.
 - porovnání cen v jednotlivých členských státech – po zavedení eura bude snadnější porovnávat ceny v jednotlivých členských státech (u podniků nastane konkurenční boj, který by mohl vyvrcholit ve snížení cen).
- Nevýhody zavedení eura:
 - ztráta české měny,

- ztráta měnové a kurzovní politiky – po přijetí eura bude Česká republika úplně závislá na rozhodnutí Evropské centrální banky (která někde bude léčit a někde ne). Takhle Česká republika ztratí nezávislou měnovou a kurzovní politiku, kterou ovládala Česká národní banka (když se ekonomice nedařilo, snížila úrokové sazby a naopak).

Snadnější přijetí eura pramení v jednotném trhu práce. V prvních letech členství v Evropské unii nebyl neomezený přístup na zahraniční pracovní trh. Do doby než bude mít Česká republika jednotný trh práce, tak přijetí eura s sebou nese vyšší riziko v nezaměstnanosti. Přijetí eura se projeví i ve špatné orientaci v cenách (většinou u starší generace lidí), proto je zapotřebí etapu přijetí eura začít plánovat s dostatečným předstihem, spolupracovat s veřejností, sdělovacími prostředky a dalšími subjekty, aby se na tuto změnu veřejnost připravila.

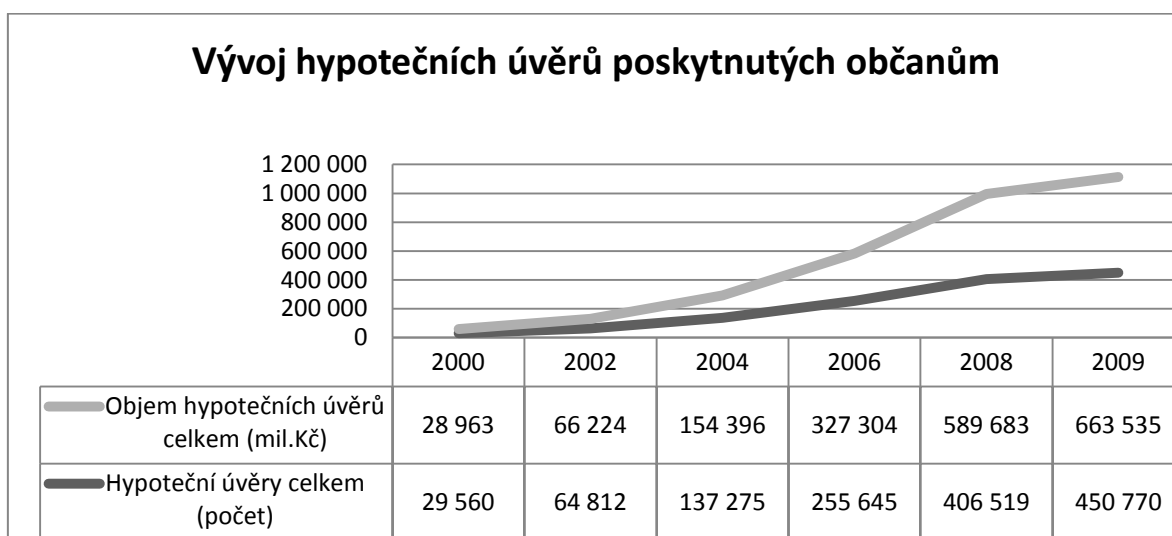
Finanční krize

Rok 2008 zůstane zapsán v celosvětové historii, jako rok největší finanční krize. Kde tato finanční krize začala? Odstartovala již v roce 2007 na hypotečním trhu ve Spojených státech amerických. Americké hypoteční banky poskytovaly velmi výhodné hypotéky i pro méně bonitní klienty. Poté přišlo velké oslabení tempa růstu cen nemovitostí a posléze i jejich propad. Spolu se zvyšováním úrokových měr začal postupně narůstat počet opožděných plateb z hypotečních úvěrů, ale také narůstal počet propadlých zástav. Přibývalo zadlužených nemovitostí, které si majitel nemohl dovolit splácet. Hypoteční banky se dostaly do vážných problémů. Bankrotem hypotečního trhu propukla krize, která pokračovala pádem mnoha amerických bank. Pád těchto bank také způsobil krach akciových trhů po celém světě [29].

5.4.3 Vývoj hypotečních úvěrů v České republice

Trend hypotečních úvěrů do roku 2007 stále rostl. Důsledek bankovní krize v roce 2008 v USA se určitě projevil do bankovní soustavy České republiky. Banky jsou opatrnější na poskytování úvěrů, více prozkoumávají rizika, která mohou nastat, také omezují produkty, které s sebou nesou větší rizika.

Obrázek č. 4: Vývoj hypotečních úvěrů poskytnutých občanům

zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj – hypoteční úvěry, vlastní zpracování

Z obrázku č. 4 je zřejmé, že trend hypotečních úvěrů stále roste. I v období 2008 - 2009 zaznamenal tento sektor růst. Jak bylo uvedeno výše, banky si jistě více prověřují klienty a jsou opatrnější, ale tato opatření nemají negativní vliv na trend hypotečních úvěrů, který rok od roku roste.

5.4.4 Dopady finanční krize na bankovní systém České republiky

Celosvětová finanční krize zastihla finanční systém České republiky relativně v solidní výchozí situaci (stabilní a finančně zdravý). Český bankovní sektor je stabilní, vykazuje ziskovost a zůstává dostatečně kapitalizován. Po přijetí opatření pro podporu likvidity – zavedení dodávací facility¹ s cílem oživit peněžní trh, kdy banky mají možnost čerpat od České národní banky likviditu na 2 týdny nebo 3 měsíce, došlo k zlepšení fungování finančního trhu. Současné nástroje se jeví jako dostatečné a finanční sektor nevykazuje signály likvidních potíží [31].

Ve vývoji kapitálového poměru (kapitál/celková aktiva) jsou české banky v porovnání se zahraničními bankami velmi konzervativní.

Tempo růstu poskytovaných úvěrů trochu zpomaluje, ale stále je dostatečně vysoké – zejména v sektoru domácností (viz obrázek č. 4).

¹ Mimořádné facility – na podzim 2008 ČNB zavedla mimořádné dodávací repo operace se splatností dva týdny a tři měsíce, jejichž cílem je podpořit fungování trhu.

Příčiny celosvětové krize jdou mimo ekonomiku České republiky. Český finanční sektor i samotná Česká republika do této krize vstoupila v solidně dobré „kondici“, která vycházela z dobré makroekonomické rovnováhy (viz tabulka č. 6). Mezi rizikovější problémy, šířící se z vnějšího okolí, patří otevřená ekonomika se značnou závislostí na exportu. Naše ekonomika disponuje i s nástroji na „obranu“ jako je pružný měnový kurz, zdravý finanční sektor a relativně nezávislá měnová politika. Česká ekonomika odolává krize lépe než mnohé jiné země.

Tabulka č. 6: Silné a slabé stránky české ekonomiky

Silné a slabé stránky české ekonomiky	
Faktory obranyschopnosti	Rizika
Makroekonomická rovnováha	Vysoký podíl čistých vývozů na HDP
Mikroekonomická pružnost	Nedostatečně pružný trh práce
Zdravý finanční sektor	Politická situace
Dlouhodobě nízká inflace a nízko ukotvená inflační očekávání	
Vysoce konkurenční struktura	
Pružný měnový kurz	

zdroj: ČNB – dopad světové krize na finanční sektor ČR, vlastní zpracování

Mezi hlavní znaky, které provázejí finanční krizi, patří zpomalení zahraniční i domácí ekonomiky, nižší podíl zahraničních investic, nižší zahraniční poptávka, snižování zaměstnanosti což má za následek zvyšování nezaměstnanosti, zmírňování růstu mezd, snižování úrokových sazeb od centrálních bank a zpřísnující podmínky při poskytování úvěrů od bank.

5.5 Současná situace v bankovní soustavě České republiky

Bankovní sektor České republiky byl k 31. 12. 2009 tvořen 39 bankami a pobočkami zahraničních bank. Členění tohoto sektoru se skládá z 21 bank (součástí jsou i stavební spořitelny) a 18 pobočkami zahraničních bank. Vlastnická struktura je stabilní a převládá větší počet zahraničních investorů, kteří prostřednictvím přímého či nepřímého podílu kontrolují náš domácí bankovní sektor. V České republice je 7 bank s rozhodující českou účastí a 32 bank s rozhodující zahraniční účastí.

Česká národní banka nyní dělí banky z pohledu velikosti bilanční sumy:

- velké banky,
- střední banky,
- malé banky,
- pobočky zahraničních bank,
- stavební spořitelny.

Mezi velké banky považuje České národní banka takové banky, které mají bilanční sumu vyšší nebo rovnu 200 mld. Kč. Jedná se o 4 největší banky českého bankovního sektoru:

1. Česká spořitelna, a. s.,
2. Československá obchodní banka, a. s.,
3. Komerční banka, a. s.,
4. UniCredit Bank Czech Republic, a. s.

Středním bankám se bilanční suma pohybuje v rozmezí od 50 do 200 mld. Kč. Střední banky na našem území jsou 4:

1. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.,
2. GE Money Bank, a. s.,
3. Hypoteční banka, a. s.,
4. Raiffeisenbank a. s.

Mezi malé banky patří banky, které nemají bilanční sumu vyšší jak 50 mld. Kč. V České republice je těchto bank 8 (např. Česká exportní banka, a. s., Volksbank CZ, a. s., Wüstenrot hypoteční banka, a. s.).

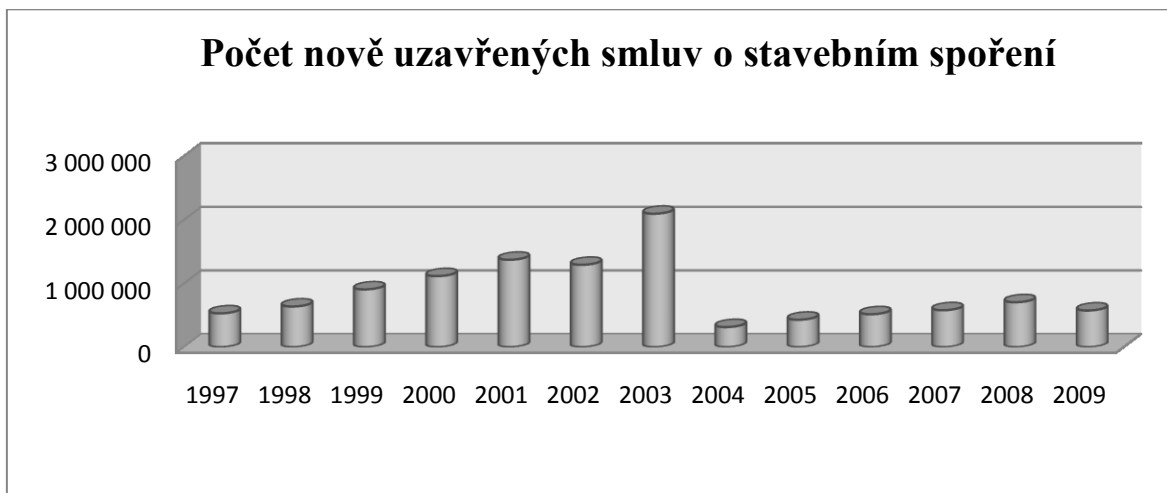
Nejpodstatnější skupinu tvoří pobočky zahraničních bank. Na našem území jich je několik a mezi nejznámější patří např. AXA Bank Europe, Citibank Europe, ING Bank.

Poslední skupinu tvoří stavební spořitelny. Počet stavebních spořitelen v České republice v současné době je 5. Jsou to:

1. Českomoravská stavební spořitelna, a. s.,
2. Modrá pyramida stavební spořitelna, a. s.,
3. Raiffeisen stavební spořitelna, a. s.,
4. Stavební spořitelna České pojišťovny, a. s.,
5. Wüstenrot – stavební spořitelna, a. s.

Sektor stavebních spořitelén byl do října 2008 tvořen 6 stavebními spořitelénami. Koncem roku 2008 se sloučila HYPO stavební spořitelna a Raiffeisen stavební spořitelna.

Obrázek č. 5: Počet nově uzavřených smluv o stavebním spoření

zdroj: Asociace českých stavebních spořitelén, vlastní zpracování

Z uvedené grafu (obrázek č. 5) je zřejmé, že stavební spořitelny jsou mezi klienty velmi oblíbené. Od roku 1997 se zvyšoval počet nově uzavřených smluv stavebního spoření. Rok 2004 byl pro sektor stavebních spořitelén velmi negativní. Bylo to způsobeno velkým poklesem zájmu o stavební spoření, který vyvolala změna zákona o stavebním spoření - snížila se zákonná státní podpora z max. 4500 Kč/rok na 3000 Kč/rok. V oblasti stavebních spořitelén roste objem poskytnutých úvěrů na bydlení. V roce 2009 měly stavební spořitelny objem úvěrů na bydlení 267,512 mil. Kč (viz tabulka č. 7).

Tabulka č. 7: Vývoj stavebního spoření v České republice

Vývoj stavebního spoření v České republice						
	1999	2001	2003	2005	2007	2009
Uzavřené smlouvy o stavebním spoření (počet)	906 867	1 373 258	2 097 338	430 233	579 730	575 276
Úvěry celkem (počet)	286 942	465 824	685 740	857 875	942 944	988 353
Úvěry celkem (objem mil. Kč)	26,346	37,023	63,597	108,063	179,301	267,512

zdroj: Asociace českých stavebních spořitelén, vlastní zpracování

6 Zhodnocení jednotlivých etap bankovníctví

Bankovníctví na území českých zemí si prošlo několika změnami, na jedné straně to byly změny velmi pozitivní (budování dvoustupňového bankovního systému) a na druhé straně se jednalo i o změny velmi negativní (přechod z dvoustupňového bankovního systému na jednostupňový bankovního systému podle vzoru Sovětského svazu). Tyto změny se odrazilily ve vývoji ekonomických a politických poměrů v zemi.

V období 1918 – 1938, po vzniku Československé republiky (28. října 1918), se začal budovat první dvoustupňový bankovní systém. Komerční sektor bank se začal velmi rozvíjet, vznikaly zde bank s charakteristickou pestrostí ve vlastnické formě a druhové bohatosti (např. akciové obchodní banky, veřejnoprávní ústavy, spořitelny, atd.). Toto období bylo pro československý bankovní sektor velmi příznivé a mohl dokázat svoji životaschopnost.

Období 1939 – 1945 nebylo pro československé bankovníctví vůbec pozitivní. Československo bylo okupováno Německem a na území českých zemí vznikl Protektorát Čechy a Morava. Docházelo k vynucenému převodu podílů v bankách pod kontrolu německých vlastníků nebo k likvidaci bank a peněžních ústavů. Protektorát Čechy a Morava musel financovat válečnou výrobu a krýt válečné ztráty Třetí říše (Německa). Po šestileté okupaci tu zbyly několika miliardové škody.

Vítězstvím Komunistické strany Československé v roce 1948 zažilo Československo několik razantních změn – odstraněna demokracie, soukromé podnikání a dvoustupňový bankovní sektor přešel na jednostupňový bankovní sektor. Vzorem Československa byl Sovětský svaz a tak podle něho začalo budovat socialismus. Toto období je považováno v historii československého bankovníctví za jedno z nejhorších. Nejvíce byli postiženi živnostníci měnovou reformou v červnu 1953, měnily se staré peníze za nové ve velmi nevýhodném poměru (např. občan si naspořil na vkladní knížce 15 000 Kčs a měnovou reformou se mu snížily peníze v poměru 10:1 na 1 500 Kčs., přišel o 13 500 Kčs.).

Komunistický politický režim nebyl z ekonomického hlediska a situace ve společnosti udržitelný, proto v listopadu 1989 proběhlo několik demonstrací, což mělo za následek svržení komunismu. Československo se po „sametové revoluci“ opět stává svobodnou

zemí, kde se začal opět budovat dvoustupňový bankovní systém. Po revoluci dostaly do československého bankovního sektoru příležitost i zahraniční banky, ale až v roce 1991 získaly 4 zahraniční banky licenci k provozování své činnosti (viz příloha č. 5).

Dalším důležitým datem je rok 1993, kdy se rozdělila Československá republika na samotnou Českou republiku a Slovenskou republiku. Vznikem samostatné České republiky vznikla i centrální banka České republiky – Česká národní banka. Začátkem 90. let vrcholil rapidní nárůst komerčních bank (viz tabulka č. 10), který vyústil „v bankovní krizi“. Ta je spojována se špatným hospodařením bank a hlavně v tzv. starých špatných úvěrech. České bankovníctví si prošlo bouřlivými obdobími: v období 1991- 1993 měly problémy velké banky a dále v období 1995 – 1998 měly spíše problémy menší banky. Tyto otřesy v bankovníctví měly za následek, že některé banky zkrachovaly, další banky byly dány do nucené správy nebo se sloučily s větší a zdravější bankou. K řešení této krize vznikly Konsolidační program I, Konsolidační program II a Stabilizační programy, které měly očistit banky od špatných úvěrů. Stát se rozhodl, že pokud chce zachránit české banky, bylo by nejlepší je zprivatizovat. Jak je uvedeno v tabulce č. 10, již v roce 1992 (kdy začala kupónová privatizace) zažíval český bankovní sektor nárůst (skoro trojnásobný) zahraničních bank. Po privatizaci největších bank se začal český bankovní sektor opět vyvíjet. V roce 1997 ještě v českém bankovníctví převládala převaha českých bank, ale již od roku 1998 se tato převaha obrátila a převládají zde zahraniční banky nad českými bankami.

Mezi další důležitý mezník v českém bankovníctví byl vstup České republiky do Evropské unie v květnu 2004. Pro český bankovní sektor bylo přínosné přistoupení České republiky do Evropské unie, situace v bankách se stabilizovala, banky hospodaří efektivně se svými zdroji a vyvíjí se. Mezi hlavní přínos pro banky pramenil, že banky vlastnily společnosti, které už byly členy Evropské unie a postupně zaváděly jejich principy do českých bank.

V posledních letech se projevilo do bankovního sektoru České republiky několik proběhlých fúzí a akvizic bank:

- v roce 2007 Raiffeisenbank koupila eBanku, která se posléze sloučila do Raiffeisenbanky, obě banky během slučování fungovaly současně – měly sjednocené pobočky nabízející stejné produkty obou bank. V červenci 2008 byla fúze dokončena. Banka používá název Raiffeisenbank, a.s.

- Živnostenská banka a banka HVB se sloučily do UniCredit Bank.

Tento trend fúzí nasvědčuje faktu, že slučování bude probíhat i v budoucnu. Důsledkem těchto fúzí a akvizic je zavedení jednotné bankovní licence a zahraniční banky postupně přebírají své dceřiné společnosti a otevírají zde pobočky zahraničních bank. Slučování neprobíhá jen mezi většími bankami, ale také mezi menšími a středními bankami.

Celosvětová krize, která odstartovala v roce 2007 na hypotečních trzích ve Spojených státech amerických, se postupně rozšířila do celého světa. Český finanční sektor zastihla v dobré situaci, byl stabilní, vykazoval ziskovost a byl dostatečně kapitalizován. Banky jsou opatrnější v poskytování úvěrů, více prověřují klienty žádajících o úvěry a více prozkoumávají rizika, která mohou nastat. Ekonomika České republiky se s krizí vypořádala celkem dobře na rozdíl od jiných zemí.

Velká Británie – zažila pokles ekonomiky o 1,2% a oficiálně vstoupila do první recese ekonomiky od roku 1991. Na pomoc bankovnímu sektoru vyčlenila britská vláda 63 miliard dolarů (v říjnu 2008) a dále poskytla další výpomoc v lednu 2009 částkou 74 miliard dolarů.

Německo – německá ekonomika se propadla o 2,5 %. Německá vláda se vyčlenila na pomoc bankovnímu sektoru postiženému finanční krizí 642 miliard dolarů.

Japonsko – japonská ekonomika poklesla o 2,6 %, což byl největší pokles ekonomiky od roku 1974. Japonská vláda také poskytla finanční pomoc na záchranu finančního sektoru v celkové výši 375 miliard dolarů a v březnu 2009 byla poskytnuta další výrazná finanční pomoc.

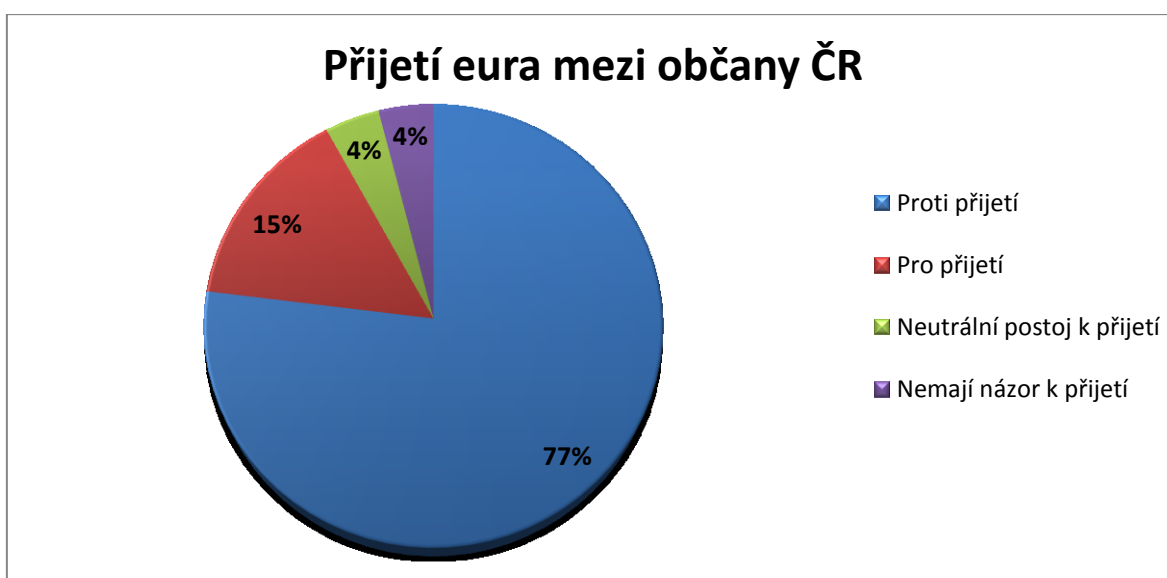
Rusko – ruská ekonomika měla nejvyšší inflaci, bylo to způsobené poklesem cen benzínu a nafty (poklesem exportu). Ruský bankovní sektor pocítil finanční krizi velmi rychle a vláda mu poskytla pomoc ve výši 78 miliard dolarů. Centrální banka začala snižovat úrokové sazby, aby snížila vysokou inflaci.

Česká republika – česká ekonomika poklesla o 3,4 % HDP. Ale stejně patří k lepšímu průměru všech členských zemí Evropské unie (HDP v EU-27 bylo -4,4 %). I v případě poklesu průmyslové výroby patřila Česká republika k lepšímu průměru všech členských států Evropské unie (v České republice tento pokles byl 17% a v EU-27 činil pokles 18,8%). Podle těchto dvou ukazatelů můžeme považovat, že česká ekonomika se s finanční krizí vypořádala „velmi dobře“.

V současném českém bankovním sektoru převládají banky se zahraniční účastí nad těmi českými bankami (32 zahraničních bank a 7 českých bank). Bankovní sektor je stabilní a vykazuje ziskovost - hospodaření bank v průběhu roku 2009 vykazovalo, že bankovní sektor je ziskový. Zisk z finanční činnosti ve srovnání s rokem 2008 zvýšil o 30,4 mld. Kč (o 22 %), ke konci roku dosáhl hodnoty 168,4 mld. Kč. Většina bankovních subjektů působících v České republice byla rovněž zisková a 32 bank a poboček zahraničních bank zaznamenalo meziroční růst zisku z finanční činnosti [25].

Zásadní změnou pro bankovní sektor České republiky bude vstup české měny do evropského měnového systému a do hospodářské a měnové unie. Předpokládané období vstupu podle České národní banky byly roky 2009 – 2010, Česká republika nevstoupila do evropského měnového systému. Přijetí a zavedení jednotné evropské měny – euro se odkládá na neurčité období.

Obrázek č. 6: Přijetí eura mezi občany ČR

Zdroj: www.finance.cz, vlastní zpracování

Po vstupu České republiky do Evropské unie podporovalo jednotnou evropskou měnu téměř dvě třetiny obyvatel České republiky.

Z uvedeného obrázku č. 6 je patrné, že většina obyvatel České republiky je proti přijetí jednotné evropské měny, z toho přímo 57% obyvatel je silně proti přijetí. Tento průzkum v lednu 2011 provedla společnost Média Research a zúčastnilo se ho 1103 respondentů.

Tento pokles podpory společné měny může být spojován s finančními problémy některých členů eurozóny (zejména Řecka).

V současné době Česká republika termín přijetí jednotné evropské měny nestanovila. Podle premiéra Petra Nečase Česká republika přijme euro tehdy, až splní požadovaná kritéria Evropskou unie, až bude eurozóna stabilní a nová měna bude výhodnější než udržení české koruny [32].

Závěr

Cílem mé bakalářské práce „Analýza bankovního sektoru v hospodářství Československa a České republiky“ bylo posouzení role bankovního sektoru na území bývalého Československa po roce 1945 a dále na území České republiky po roce 1993.

Bankovníctví na území českých zemí prošlo několika razantními změnami. Tyto změny byly odrazem ve vývoji ekonomických a politických poměrů naší země.

Po vzniku Československé republiky 28. 10. 1918 zde byly podmínky pro oživení ekonomiky a pro nejrůznější investorské aktivity. To se odrazilo i do komerčního bankovníctví, kde se tento sektor začal velmi rozvíjet. Již v roce 1925 byla zřízena Národní banka Československá, která zastávala funkci centrální banky.

Období druhé republiky a protektorátu Čechy a Morava (1938 – 1945), kdy území českých zemí bylo zabráno Německem, a naše finanční politika byla podřízena německému diktátu.

Po vítězství Komunistické strany Československé v únoru 1948 začalo období několika změn. Československo začalo budovat socialismus po vzoru Sovětského svazu a zavádělo centrálně plánovanou ekonomiku. Byla odstraněna demokracie, i soukromé podnikání a vzniklo jednostupňové bankovníctví. Toto období patří k jednomu z nejhorších v naší historii.

V listopadu 1989 došlo k několika demonstracím, které vyvrcholily v svržení komunismu. Československo po této „sametové revoluci“ se opět stává svobodnou zemí, která uplatňuje demokracii a zákony. Tento rok je v naší historii důležitým mezníkem, protože bylo zavedeno dvoustupňové bankovníctví, kde se oddělilo centrální bankovníctví od komerčního bankovníctví.

Vznikem České republiky a Slovenské republiky v roce 1993 vzniká Česká národní banka, která je centrální bankou České republiky. Již začátkem 90. let jsou zakládány nové komerční banky. Tento rapidní nárůst nových bank vyvrcholil v polovině 90. let. „bankovní krizí“. Příčiny této krize byly v podobě špatných úvěrů a také ve špatném hospodaření managementu bank. Český komerční bankovní sektor si prošel velmi bouřlivými obdobími: v období 1991 – 1993 měly problémy velké banky se starými špatnými úvěry a v období 1995 – 1998 měly problémy malé a střední banky. Toto mělo za následek, že

několik bank zkrachovalo, několik bank bylo dáno do nucené správy a další banky se sloučily se silnějšími či zdravějšími bankami. K řešení této krize vznikly Konsolidační program I, Konsolidační program II a Stabilizační programy, které měly očistit banky od špatných úvěrů. Stát se rozhodl, že pomoc v záchraně českých bank pramení v privatizaci těchto bank. Zahraniční banky odkoupily většinový podíl těchto bank a staly se majoritními vlastníky. Po privatizaci největších bank se bankovní sektor začal znovu vyvíjet.

Dalším mezníkem v našem bankovním sektoru je vstup České republiky do Evropské unie. Toto přistoupení do Evropské unie přineslo mnohé změny např. legislativní změny 5 zákonů bankovního sektoru (novela zákona o bankách, nový zákon o podnikání na kapitálovém trhu, zákon o dluhopisech, zákon o kolektivním investování a zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti). Česká národní banka se stala členem Evropského systému centrálních bank řízeného Evropskou centrální bankou. Pro český bankovní sektor bylo přínosné vstoupení České republiky do Evropské unie, situace v bankách se stabilizovala, banky hospodaří efektivně se svými zdroji a vyvíjí se „v dobré kondici“.

Celosvětová krize, která odstartovala v roce 2007 na hypotečních trzích ve Spojených státech amerických, se postupně rozšířila do celého světa. Náš finanční sektor zastihla v solidní situaci, byl stabilní, vykazoval ziskovost a byl dostatečně kapitalizován. Pohled bank na krizi je v opatrnějším poskytování úvěrů, ve větším prověřování klientů žádajících o úvěry a více prozkoumávají rizika, která mohou nastat. Celosvětová krize se odrazila do bankovního sektoru minimálně. Krize spíše zasáhla průmysl (např. sklářský, automobilový,...), Česká republika má otevřenou ekonomiku se značnou závislostí na exportu. Mezi hlavní rysy krize patří zpomalení růstu domácí ekonomiky, zapříčinila nárůst nezaměstnanosti a s tím spojené zmírnění růstu mezd, snížila podíl zahraničních investic, atd. Ekonomika České republiky se s touto krizí vypořádala celkem dobře na rozdíl od mnohých jiných zemí.

Seznam použité literatury

- [1] JOHNSON, Hazel J. Financial institutions and markets. New York: McGraw-Hill, 1993. 560 s. ISBN 0-07-032639-8.
- [2] JONÁŠ, Jiří. Bankovní krize a ekonomická transformace. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1998. 107 s. ISBN 80-85943-70-0.
- [3] KOCOUREK, Ludomír. Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848 – 2005. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, 105 s. ISBN 978-80-86754-75-8.
- [4] MERVART, Josef. České banky v kontextu světového vývoje. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 1998. 162 s. ISBN 80-7106-236-7.
- [5] NĚMEČKOVÁ, Věra. Naše měna a peníze v zajetí politiky 1938 – 1947. Vyd.1. Praha: Libri, 2008, 167 s. ISBN 978-7277-362-6.
- [6] PAVLÁT, Vladislav. Centrální bankovníctví. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2004. 138 s. ISBN 80-8675-429-4.
- [7] PŮLPÁN, Karel, a kolektiv. Slovník bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálových trhů. Vyd. 1. Praha: Public History. 328 s. ISBN 80-902193-2-2.
- [8] PŮLPÁNOVÁ, Stanislava. Komerční bankovníctví v České republice. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2009, 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
- [9] REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. Vyd. 2. Praha: Management Press, 2001, 782 s. ISBN 80-7261-051-1.
- [10] REVENDA, Zbyněk. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Vyd. 3. Praha: Management Press, 2000, 634 s. ISBN 80-7261-031-7.
- [11] SEKERKA, Bohuslav, Bankovníctví I. Vyd. 2. Pardubice:Univerzita Pardubice, 2005. 115 s. ISBN 80-7194-814-4.
- [12] ŠENKÝŘOVÁ B., a kolektiv. Bankovníctví I, Vyd. 1. Praha: Grada Publishing s.r.o. 264 s. ISBN 80-7169-464-9.
- [13] TÝČ, Vladimír. Základy práva Evropské unie pro ekonomy, 5. vyd. Praha: Linde Praha. 2006. 287 s. ISBN 80-720-631-8.

- [14] ULRICH, Milan, PFEIFEROVÁ, Daniela. Bankovníctví. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita. 2004. 264 s. ISBN 80-213-0815-X.
- [15] VENCOVSKÝ, František. Dějiny bankovníctví v Českých zemích. Vyd. 1. Praha: Bankovní institut, 1999. 594 s. ISBN 80-7265-030-0.
- [16] VENCOVSKÝ, František. Vzestupy a propady československé koruny. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2003, 248 s. ISBN 80-245-0497-9.
- [17] ŽÍDEK, Libor. Bankovní krize a ekonomická transformace. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006, 304 s. ISBN 80-7179-922-X.

Elektronické zdroje:

- [18] Co jsou to peníze? Finance [online]. 2011 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z www.finance.cz/ekonomika/informace/mena-a-penize/penize/
- [19] Pět korun českých. Česká národní banka [online]. 2011 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z www.cnb.cz/cs/platidla/mince/m5czk.html
- [20] Tisíc korun českých. Česká národní banka [online]. 2011 [cit. 2011-03-01]. Dostupný z www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/1000_lic_prvky.html
- [21] Pojištění vkladu 2011. Měšec. cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z www.mesec.cz/clanky/krach-banky-zalozny-pojisteni-vkladu-novinky/
- [22] Můj finanční plán: Alois Rašín. [online]. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0014.htm
- [23] Alois Rašín – tvůrce české měny. Euroekonom [online]. 2011 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z www.euroekonom.cz/osobnosti-clanky.php?type=jz-rasin
- [24] Karel Engliš – vůdčí osobnost československé finanční a měnové politiky 20. a 30. let. Euroekonom [online]. 2011 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z www.euroekonom.cz/osobnosti-clanky.php?type=jz-englis

- [25] Bankovní dohled 2009. ČNB [online]. 2011 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z [www. <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf>](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf)
- [26] Česká národní banka 1993 – 2003. ČNB [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupný z [www. <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/cnb_1993-2003_cz.pdf>](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/cnb_1993-2003_cz.pdf)
- [27] Integrace ČR do EU – měnová a hospodářská politika. ČNB [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupný z [www. http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/](http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/)
- [28] Bankovní dohled 2004. ČNB [online]. 2011 [cit. 2011-04-03]. Dostupný z [www. <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf>](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/archiv/banky/download/bd_2004_c.pdf)
- [29] Finanční krize – jak to začalo. Finance [online]. 2011 [cit. 2011-04-06]. Dostupný z [www. <http://www.finance.cz/zpravy/finance/195113-financni-krize-jak-to-zacalo/>](http://www.finance.cz/zpravy/finance/195113-financni-krize-jak-to-zacalo/)
- [30] Hypoteční úvěry. Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. 2011 [cit. 2011-04-06]. Dostupný z [www. < http://www.mmr.cz/Bytova-politika/Statistiky-Analyzy/Statistiky-z-oblasti-bytove-politiky-%281%29/Hypotecni-uvery/Hypotecni-uvery-pro-obcany--podnikatele-a-obce.>](http://www.mmr.cz/Bytova-politika/Statistiky-Analyzy/Statistiky-z-oblasti-bytove-politiky-%281%29/Hypotecni-uvery/Hypotecni-uvery-pro-obcany--podnikatele-a-obce.)
- [31] Dopad světové krize na finanční sektor. ČNB [online]. 2011 [cit. 2011-04-10]. Dostupný z [www. <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20090720_czech_slovak_prof_com.pdf>](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20090720_czech_slovak_prof_com.pdf)
- [32] Pro přijetí eura je jen 15% obyvatel Česka. Finance [online]. 2011 [cit. 2011-04-11]. Dostupný z [www. <http://www.finance.cz/zpravy/finance/300526-pruzkum-pro-prijeti-eura-je-jen-15-procent-obyvatel-ceska/>](http://www.finance.cz/zpravy/finance/300526-pruzkum-pro-prijeti-eura-je-jen-15-procent-obyvatel-ceska/)

[33] Vývoj stavebního spoření v České republice. Asociace českých stavebních spořitelů [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z [www. <http://www.acss.cz/cz/stavebni-sporeni/vyvoj-statistik/>](http://www.acss.cz/cz/stavebni-sporeni/vyvoj-statistik/)

Zákony:

Zákon č. 100/1960 Sb., Ústavní zákon

Zákon č. 144/ 1970 Sb., o Státní bance československé

Zákon č. 130/1989 Sb., o Státní bance československé

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

Zákon č. 3/1993 Sb., o České národní bance

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování

Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

Seznam příloh

Příloha č. 1: Významní ekonomové

Příloha č. 2: Banky v konsolidačním programu II

Příloha č. 3: Zaniklé malé a střední banky na území České republiky

Příloha č. 4: Stručný historický vývoj Investiční a Poštovní banky

Příloha č. 5: Vývoj bank v českém bankovním sektoru

Příloha č. 6: Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 2004

Příloha č. 7: Rozdělení bank do skupin k 31. 12. 2009

Příloha č. 1: Významní ekonomové

Za zmínku stojí seznámení s dvěma významnými českými ekonomy, kteří jsou považováni za velikány naší měnové politiky. Jedná se o Aloise Rašína a Karla Engliše.

Alois Rašín (1867 – 1923)

Alois Rašín patří mezi nejvýznamnější osobnosti našich ekonomických dějin, byl to československý politik a ekonom. Stál za zrodem Československa a podílel se na jeho řízení. Stal se prvním československým ministrem financí a funkcionářem Československé národní demokracie. Alois Rašín je považován za „tvůrce československé měny“.

Alois Rašín se narodil v říjnu 1867. Po studiích na gymnáziu se zapsal na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, na které roku 1891 úspěšně promoval.

Po válce se stává prvním československým ministrem financí. Jeho funkční období končí červencem 1919. Za toto období si získal pověst budovatele státu, zakladatele československé měny a i stabilizátora státních financí. V říjnu 1922 je opět povolán do funkce ministra financí. Toto období není pro Aloise Rašína úspěšné, roku 1923 je na něj spáchán atentát a o měsíc později podléhá následkům atentátu. Československo přichází o jednu z nejvýznamnějších a nejdůležitějších osobností.

Díla Aloise Rašína:

- Národní hospodářství (1922)
- Můj finanční plán (1920)
- Finanční a hospodářská politika československá do konce roku 1921 (1922)
- Inflace a deflace (1922)
- Řeč ministra financí dra. Al. Rašína O přechodném hospodářství na schůzi Mladé generace ČStD. dne 13. prosince 1918 v Měšťanské Besedě v Praze II (1918) [22].

Karel Engliš (1880 – 1961)

Také Karel Engliš patří mezi nejvýznamnější osobnosti našich ekonomických dějin. Byl to významný československý ekonom a politik a také tvůrce teleologické teorie hospodářství. Karel Engliš je považován za „vůdčí osobnost československé finanční a měnové politiky“. Narodil se v srpnu 1880. Po studiích na gymnáziu se zapsal na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, na které roku 1904 promoval.

Karel Engliš byl poslancem Moravského zemského sněmu, dále byl členem Národního shromáždění. Stal se československým ministrem financí celkem v 6 vládách, v letech 1920 – 1931. Pro léta 1934 – 1939 se stal guvernérem Národní banky československé.

V listopadu 1918 předkládá s Aloisem Jiráskem návrh Národnímu shromáždění na založení druhé české univerzity sídlící v Brně. Koncem ledna 1919 byl tento návrh přijat. Vzniká druhá česká univerzita, která je pojmenována na počest prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, Masarykova univerzita. Karel Engliš se stává její prvním rektorem [23].

Příloha č. 2: Banky v konsolidačním programu II

Banky v Konsolidačním programu II	
(rok 1996)	
Banka	Způsob řešení
Ekoagrobanka	Nucená správa, převzata Union bankou
Bankovní dům Skala	Převzetí Union bankou
COOP banka	Nucená správa, převzata Foresbankou
První slezská banka	Odebrána licence, likvidace
Podnikatelská banka	Nucená správa
Evrobanka	Převzetí Union bankou
Realitbanka	Nucená správa
Velkomoravská banka	Nucená správa
Agrobanka	Nucená správa, garance vkladů centrální bankou
Kreditní banka	Odebrána licence, likvidace
Universal banka	Nový investor – navýšení základního kapitálu
Moravia banka	Navýšení základního kapitálu stávajícími akcionáři
Banka Haná	Kombinované navýšení základního kapitálu
Pragobanka	Navýšení základního kapitálu stávajícími akcionáři
Zemská banka	Omezení činnosti
Plzeňská banka	Navýšení základního kapitálu stávajícími akcionáři
První městská banka	Bez potřeby řešení
Union banka	Banka posílila kapitál k realizaci fúzí

zdroj: Půlpánová Stanislava, Komerční bankovníctví v České republice, 46 s., vlastní zpracování

Příloha č. 3: Zaniklé malé a střední banky na území České republiky

Zaniklé malé a střední banky na území České republiky (podle data zániku)				
Banka	Zahájená činnost	Nucená správa	Zánik licence	Ozdravný program
Poštovní banka	1. 1. 1991		31. 12. 1993	
Banka Bohemia	1. 2. 1991		28. 6. 1994	
Kreditní průmyslová banka	1. 4. 1991	27. 9. 1993	31. 8. 1995	
Česká banka	28. 2. 1992	15. 10. 1995	15. 12. 1995	
AB Banka	1. 4. 1991	13. 5. 1995	15. 12. 1995	
První slezská banka	12. 1. 1993		13. 5. 1996	KP II
Kreditní banka Plzeň	1. 1. 1991	20. 7. 1996	8. 8. 1996	KP II
Bankovní dům Skala	13. 12. 1990		31. 3. 1997	KP II
Realitbanka	1. 11. 1991	10. 7. 1996	17. 4. 1997	KP II
Ekoagrobanka	1. 11. 1991	16. 1. 1996	31. 5. 1997	KP II
Evrobanka	1. 10. 1991	30. 3. 1994	30. 6. 1997	KP II
Podnikatelská banka	18. 12. 1992	6. 6. 1996		KP II
COOP Banka	24. 2. 1992	23. 4. 1996	6. 5. 1998	KP II
Velkomoravská banka	3. 11. 1992	10. 7. 1996	10. 7. 1998	KP II
Agrobanka	1. 7. 1990	17. 9. 1996	2. 9. 1998	
Pragobanka	1. 10. 1990		24. 10. 1998	SP
Universal Banka	15. 2. 1993		10. 2. 1999	SP
Foresbank	7. 9. 1993		1. 3. 1999	SP
Moravia Banka	2. 7. 1992		9. 11. 1999	SP
Banka Haná	11. 1. 1991		1. 12. 2000	SP
Union banka	15. 11. 1991		2. 5. 2003	
Plzeňská banka	1. 10. 1993		4. 7. 2003	

zdroj: Revenda Zbyněk, Centrální bankovníctví, 593 s., vlastní zpracování

Příloha č. 4: Stručný historický vývoj Investiční a Poštovní banky

- Investiční banka v roce 1950 měla úlohu financovat a úvěrovat investiční výstavby národních podniků a družstev.
- Tato činnost jí byla roku 1958 odebrána a převedena na Státní banku československou. Investiční banka po tomto roce pouze spravovala a uschovala cenné papíry.
- Začátkem roku 1990 byla Investiční banka obnovena jako státní peněžní ústav.
- V únoru 1992 rozdělena v rámci privatizačního projektu na českou a slovenskou část (vznikly tedy dvě akciové společnosti).
- V roce 1993 dochází k opakovanému navýšení základního kapitálu. Stát při tom přišel o efektivní majoritu, jeho podíl klesl z 47% na 37% (nechtěl se podílet na navýšení základního kapitálu).
- Koncem roku 1993 vydala Česká národní banka souhlas se sloučením Investiční banky, a.s. a Poštovní banky, a.s.
- K 1. 1. 1994 vzniká Investiční a Poštovní banka
- V roce 1996 má IPB opakovaně problémy na mezibankovním trhu (ostatní banky jí uzavřely linky v reakci na její chování, které vyhodnotily jako neetické).
- V březnu 1997 bylo vyhlášeno veřejné výběrové řízení na prodej státního podílu v bance. Přihlásili se dva uchazeči: ING Bank a Nomura Group.
- V červenci 1997 předkládá Nomura Group závaznou nabídku.
- Na počátku roku 1998 byla kapitálová přiměřenost IPB na úrovni 3,25 %.
- Na základě usnesení vlády ČR byla dne 8. 3. 1998 podepsána Smlouva o prodeji a koupi banky.
- Management banky připravuje transformaci na holding (holdingová konstrukce je snahou se vyhnout dohledu České národní banky).
- V roce 1999 dohlídka na místě zjistila Česká národní banka insolvenční situaci banky. Dohled konstatoval, že banka při výkonu své činnosti postupuje neobezřetně a provádí obchody, které poškozují zájmy jejich vkladatelů a ohrožuje bezpečnost a stabilitu banky.
- Dne 16. 6. 2000 rozhodla Česká národní banka o uvalení nucené správy,
- IPB byla již za 3 dny prodána ČSOB [8, 41-43s.].

Příloha č. 5: Vývoj bank v českém bankovním sektoru

Počet bank v českém bankovním sektoru									
(ke konci roku)									
rok	celkový počet	banky s rozhodující českou účastí					banky s rozhodující zahraniční účastí		
		počet	státní peněžní ústavy	banky se státní účastí	banky s rozh. českou účastí	banky v nucené správě	počet	banky s rozh. zahr. účastí	pobočky zahr. bank
1990	9	9	4	1	4	0	0	0	0
1991	24	20	4	1	15	0	4	4	0
1992	37	26	1	4	21	0	11	9	2
1993	52	34	1	4	28	1	18	12	6
1994	55	34	1	4	28	1	21	13	8
1995	55	32	1	6	25	0	23	13	10
1996	53	30	1	6	18	5	23	14	9
1997	50	26	1	6	15	4	24	15	9
1998	45	20	1	5	14	0	25	15	10
1999	42	15	1	4	10	0	27	17	10
2000	40	14	1	4	8	1	26	16	10
2001	38	12	0	3	8	1	26	16	10
2002	37	11	0	2	9	0	26	17	9
2003	35	9	0	2	7	0	26	17	9
2004	35	9	0	2	7	0	26	17	9
2005	36	9	0	2	7	0	27	15	12
2006	37	9	0	2	7	0	28	15	13
2007	37	8	0	2	6	0	29	15	14
2008	37	7	0	2	5	0	30	14	16
2009	39	7	0	2	5	0	32	14	18

Zdroj: vlastní podklady

Příloha č. 6: Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 2004

Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 2004					
I. Banky					
Banka	Zahájení činnosti	Základní kapitál v mil. Kč (zapsaný)	Počet bankovních míst v ČR	Počet bankovních míst v zahraničí	Evidenční počet pracovníků
BAWAG Bank CZ, a.s.	1.2.1991	1 709	1		130
BAWAG International Bank CZ, a.s.	12.5.1992	1 000	3		131
CALYON BANK CZECH REPUBLIC, a.s.	12.11.1992	600	1		85
Citibank a.s.	24.6.1991	2 925	4		663
Česká exportní banka, a.s.	1.7.1995	1 650	0		119
Česká spořitelna, a.s.	1.1.1969	15 200	647		11 128
Českomoravská hypoteční banka, a.s.	10.1.1991	1 319	36		362
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	1.3.1992	2 132	6		264
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	8.9.1993	1 500	0		595
Československá obchodní banka, a.s.	1.1.1965	5 105	218	85	8 436
eBanka, a.s.	1.1.1991	1 042	174		899
GE Capital Bank, a.s.	22.6.1998	510	192		2 127
HVB Bank Czech Republic a.s.	1.7.1992	5 125	25		1 265
HYPO stavební spořitelna a.s.	1.10.1994	500	10		124
IC Banka, a.s.	6.4.1994	500	1		37
J&T BANKA, a.s.	18.12.1992	501	0		112
Komerční banka, a.s.	1.1.1990	19 005	341		7 276
PPF banka, a.s.	1.9.1993	500	2		108
Raiffeisen stavební spořitelna a.s.	7.9.1993	650	0		195
Raiffeisenbank a.s.	1.7.1993	2 500	48		1 109
Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	1.7.1994	750	0		241
Volksbank CZ, a.s.	1.1.1994	750	19	1	455
Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.	16.12.1993	500	0		363
Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.	11.11.1993	550	0		181
Wüstenrot hypoteční banka a.s.	23.12.2002	600	0		46
Živnostenská banka, a.s.	rok 1868	1 360	36		811
II. Pobočky zahraničních bank					
Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet obchodně místních jednotek v ČR	Počet obchodně místních jednotek v zahraničí	Evidenční počet pracovníků
ABN AMRO Bank N.V.	6.5.1993	Nizozemsko	1		117
COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	1.12.1992	SRN	4		213
Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka	1.12.1993	SRN	0		66
HSBC Bank plc - pobočka Praha	1.5.1997	Velká Británie	0		40
ING Bank N.V.	1.9.1993	Nizozemsko	0		204
Oberbank AG pobočka Česká republika	20.3.1995	Rakousko	6		56
Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod	2.1.1995	SRN	2		35
Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha	14.1.1993	Slovensko	1		27
Waldviertler Sparkasse von 1842	1.5.1994	Rakousko	7		140

Zdroj: ČNB - bankovní dohled 2004

Příloha č. 7: Rozdělení bank do skupin k 31. 12. 2009

ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN (k 31. 12. 2009)	
I. Velké banky	IV. Pobočky zahraničních bank
1. Česká spořitelna, a. s.	1. ABN AMRO Bank N. V.
2. Československá obchodní banka, a. s.	2. AXA Bank Europe, organizační složka
3. Komerční banka, a. s.	3. Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N. V. Prague Branch, organizační složka
4. UniCredit Bank Czech Republic, a. s.	4. BRE Bank S. A., organizační složka podniku
	5. CALYON S. A., organizační složka
II. Střední banky	6. Citibank Europe plc, organizační složka
1. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.	7. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
2. GE Money Bank, a. s.	8. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
3. Hypoteční banka, a. s.	9. Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika
4. Raiffeisenbank a. s.	10. HSBC Bank plc - pobočka Praha
	11. ING Bank N. V.
III. Malé banky	12. Oberbank AG pobočka Česká republika
1. Banco Popolare Česká republika, a. s.	13. Poštová banka, a. s., pobočka Česká republika
2. Česká exportní banka, a. s.	14. PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika
3. Evropsko-ruská banka, a. s.	15. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
4. J&T BANKA, a. s.	16. Saxo Bank A/S, organizační složka
5. LBBW Bank CZ a. s.	17. Všeobecná úverová banka a. s., pobočka Praha (zkráceně VUB, a. s., pobočka Praha)
6. PPF banka a. s.	18. Waldviertler Sparkasse von 1842 AG
7. Volksbank CZ, a. s.	
8. Wüstenrot hypoteční banka a. s.	V. Stavební spořitelny
	1. Českomoravská stavební spořitelna, a. s.
	2. Modrá pyramida stavební spořitelna, a. s.
	3. Raiffeisen stavební spořitelna a. s.
	4. Stavební spořitelna České spořitelny, a. s.
	5. Wüstenrot - stavební spořitelna a. s.

Zdroj: ČNB - bankovní dohled 2009